

Izhaja, izvzemši ponedeljek, vsak dan. Uredništvo: ulica Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopolni list pošilja po plačilu. Plačila se ne sprejemajo, rokopolji se ne vračajo. Izdajatelj in odgovorni urednik: Anton Gerbec. — Lastnik tiskarne: Tisk tiskarne Edinost. Naročnina: 3 mesece L. 7.—, 6 mesece L. 13.—, 1 leto L. 25.—. In celo leto L. 40.—. Za inozemstvo mesečno 4 lire več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širskosti ene kolone (72 mm.). — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 cent. osmrtnice zahtevajo, poslanice in vabila po L. 1.—, oglasi denarnih zavodov po L. 2.—. Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2.—. Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

Poslanec Wilfan za pravice narodnih manjšin

Govor posl. dr. Wilfana na seji poslanske zbornice od 21. julija 1923.

«Na 6. strani poročila vlade k načrtu zakona se bere, da izvira (v čl. 55 izražena) zahteva unifikacije kandidatskih list najmanj za dve državi (volilni okrožji), in ne za več njih (!), iz dveh razlogov. Poročilo pravi: «Nismo zahtevali večjega števila, bodisi da ne otežimo izražanja v koreninjenih lokalnih simpatij, bodisi poglavitno, da omogočimo postavitev kandidatskih list drugorodcev, katere bi komaj imele verjetnosti uspeha v več ko dveh deželah.» Komisija se je pridružila tem razlogom vlade.

«Dovolil sem si predložiti premembo v obliki dodatka k čl. 55, kateremu se pa morda takoj postavi nasproti prigovor, da se s to premembo zahteva za drugorodce poseben, skoraj privilegiran položaj. (Dodatek bi določal v bistvu, da odpade glede kandidatskih list drugorodnih volilcev Beneškega, ki obsega tudi Južno Tirolsko, in Julijske Krajine zahteva unifikacije dveh list najmanj dveh okrožij). «Da izpodbijam ta prigovor, si dovolim, pridržati tisti preminjvalni predlog kot podrejenega, postaviti drug preminjvalni predlog, da naj bi se namreč namesto «morajo» stavilo «smejo» in da bi se ta odst. čl. 55 glasil takole: «Rimski prizivni dvor je državni osrednji volilni urad. Predlagatelj kandidatskih list za posamezna okrožja (ne morajo, nego) smejo njemu v 5 dneh izjaviti unifikacijo svoje liste z drugo. Dosednja bi moral odpasti drugi odstavek št. 1 istega člena, ki glasi: «(Državni osrednji volilni urad) izključuje od glasovanja liste, ki nimajo vsaj za dve okrožji istega znaka in vzajemne izjave o unifikaciji. Končno bi morala v tretjem odstavku št. 1 istega člena odpasti beseda: «Nekvarno določbam prejšnjega odstavka.»

«Temu mojemu preminjvalnemu predlogu bi lahko pritrdili vsi, tudi tisti, ki se bojijo pripustiti v zakon določbo, ki bi pomenjala izrecno izjemo v korist drugorodcev. In ta predlog bi lahko sprejeli vsi, ki bi volili upravičeno, ker govori zanj prav tisti razlog, katerega je tudi vlada pripoznala v svojem poročilu, vzporedno z ozirom na drugorodce. Zakaj, kakor izhaja iz citiranega odlomka poročila, ni bil samo ozirom na drugorodce razlog, da se je sprejela omejitev predmetne zahteve (glede unifikacije) na sami dve okrožji, nego tudi stremeljenje, da se v koreninjenim lokalnim simpatijam omogoči izkazati se v bolj omejenih ozemljih.

«Ce je vlada že toliko storila, če je dovolila, da se smeta združiti tudi samo dve okrožji, mislim, da se lahko napravi tudi še zadnji korak v isti smeri in dovolji, da se uveljavijo pri volitvah tudi zgolj deželne (regionalne) liste, ki niso unificirane z drugimi listami, z enakimi znaki, v drugih deželah.

To je moj glavni predlog in če bi bil gotov, da bo sprejet, bi se lahko ustavil in ne vtrjal na s vsem podrejenem preminjvalnem predlogu.

Da razvijam ta predlog, bi moral obravnavati vprašanje veliko bolj obširno, z raznih vidikov. Rajši bi tega ne bil primoran storiti. Zato ponavljam, če bi imel kako upanje, da se sprejme prvi preminjvalni predlog, da bi rad prihranil zbornici, kar bi moral sicer še reči. Zato, gospod predsednik, če bi se mogel prej izčrpati prvi preminjvalni predlog...

Predsednik: «Ne, ne; razvijte jih vse.» **Wilfan:** «Drugi predlog je enostaven, dodek, ki se lahko postavi na glasovanje poseboj, ko bo ves člen odglasovan.»

Predsednik: «Razvijte vse preminjvalne predloge, poslanec Wilfan!»

Wilfan: «Pa jih bom.»

«Dva prigovora se mi postavita nasproti, prigovora, ki smo ju slišali že druge krat, v drugih prilikah, tudi iz ust gospoda ministrskega predsednika, ki se mu ni zdelo nevredno si jih prisvojiti.»

«Prvi prigovor bo ta: da je z nami drugorodci treba postopati enostavno kot z italijanskimi državljani; ker drugorodnih manjšin kot takšnih sploh ni, da pravno ne obstojijo, da ne smejo imeti posebnih pravic; in da velja za nas samo načelo enakih pravic in enakih dolžnosti.

«Vsojam si reči, da ta formula enakih pravic in dolžnosti ni samo fraza, kakor sem si bil dovolil odgovoriti gospodu ministrskemu predsedniku prvokrat, ko jo je rabil, nego tudi fraza napravljena za varanje. (Sum na desnici.)

Ali se vara tisti, ki jo rabi, ali pa je napravljena za to, da se varajo drugi, ki jo naivno poslušajo.

Razlike po jeziku, po plemenu so očitne, so globoke. Je tudi drugih razlik. Na primer razlike starosti, spola, zdravja, ekonomičnih razmer in druge (Razpravljanje). Ko bi se hotelo načelo enakih pravic in enakih dolžnosti uporabljati nasproti tem razlikam, ki sem jih našel za primer, tedaj bi se spoznalo takoj, da se njim nasproti enakost pravic in dolžnosti ne more uporabljati na tisti mehanični način, kakor se hoče pa narobe uporabljati nasproti razliki jezika in plemena. Bolnemu ne morete dati iste hrane kakor zdravemu. (Sum.)

Predsednik: Poslanec Wilfan, pridite do

svojega preminjvalnega predloga; gre za tehnično vprašanje.

Wilfan: «Oprostite, gospod predsednik, prej sem rekel, da bom moral obširno razvijati ta preminjvalni predlog, ki se ne tiče prostega tehničnega vprašanja, nego vsega položaja drugorodcev.

Predsednik: «Pa o tem hočete govoriti ob čl. 55? Držite se člena.»

Wilfan: «Gospod predsednik, povsem se ga držim. Ne morem drugače utemeljiti svojega predloga, nego tako, da razložim vse, kar moram reči glede splošnega položaja drugorodnih manjšin.»

Predsednik: «Poslanec Wilfan, o tem ste že govorili v splošni razpravi. Zdaj smo pri čl. 55 in Vi smete samo svoj preminjvalni predlog utemeljevati.»

Wilfan: «Moj preminjvalni predlog zahteva, naj se obema drugorodnima manjšinama, namreč nemški takozvanega beneškega volilnega okrožja in slovenski okrožja nazvanega Julijska Benečija, ustvari poseben položaj, da naj namreč ti dve manjšini ne bode ta prisiljeni iskati zvez bodisi med sabo bodisi z drugimi strankami, da bosta lahko ustrezali predmetni zahtevi zakona.»

Glas z desnice: Saj ste tako dobro zvezani!

Wilfan: «Gre prav za to, da se to prepreči, radi jasnosti, rekel bi skoraj, radi moralnosti volilnega in političnega položaja. Moj predlog je nadvse upravičen. Obema manjšinama, ki jima sama vlada v svojem poročilu priznava pravico do parlamentarnega zastopstva in ki se obe nahajata v čisto posebnem položaju, je treba omogočiti, da se lahko udeležita volitev slobodno, neovirano od drugih strank. Posebni položaj teh dveh manjšin določajo z ene strani njihovo število in obseg in obliki ozemlja, na katerem prebivata in ki je zlasti za eno njiju dveh omejeno na eno samo okrožje, z druge strani pa dejstvo, da sta baš manjšini drugega rodu: svoje kulture je prav v lastnem interesu Italijo pripoznavati in spoštovati.

Mnogo kolegov se morda udeleži bližnjega kongresa Interparlamentarne unije, ki se bo vršil v Kopenhagenu. Tam se bo govorilo tudi o pravicah in dolžnostih manjšin, ki so vključene v države druge narodnosti. Kakor vam je znano, se predloži kongresu in se bo na njem razpravljalo o snutek deklaracije pravic in dolžnosti manjšin in skoraj gotovo se predloži od katere strani i to, naj se manjšinam pripozna tudi pravica pravne osebnosti, ali vsaj pravica ustvariti si organe in zastopnike za varstvo svojih koristi.»

D'Ayala: «Pri vsehilah ni manjšin!»

Wilfan: «To je ravno razlika, ki dela potrebno, da na tem mestu govorim o predmetu, ki ga je omenil moj prekinjevalec (Razpravljanje, medklici).»

Predsednik: «Prosim, tiho!»

Wilfan: «Dovolite mi, gospod predsednik, izjavo. Skromnost moje osebe in tudi relativna malenkost stvari, katero mi je v ostalem v čast zastopati, bi mi storili čutili željo in osebo korist, da molčim, ker se more zdeti prevzetnost, hoteti razpravljati v tako velikem zboru, pred tako velikim številom zastopnikov cele nacije, tako partikularen predmet. Ali gre za dolžnost in jaz jo bom vršil.

Predsednik: «Posl. Wilfan, držite se preminjvalnega predloga. Gre za premembo člena, ne morete se povrniti k splošni razpravi.» (Medklici s krajine desnice.)

Wilfan: «Apeliram na zbornico, ker gre za visoke interese resnične kulture, resnične človečnosti...» (medklici, sum na desni)...

«...naj se zbornica osrči, saj se loti inicijative v takšnem vprašanju! Imate manjšino, ki je ne varuje nobena mirovna pogodba, manjšina, ki je ne štiti...»

Buttafuochi: «Ščiti jo naša kultura!» (Sum.)

Wilfan: «Bodite plemeniti in dovolite tej manjšini živeti v vami v harmoniji, zlasti s svojimi sodeležanji! Vsi mamno željo in ves interes, da bi se nam dobro godilo v Italiji, nam Slovanom Julijske Krajine z našimi sodeležanji italijanskega jezika kakor Nemcem Gorenjcem Poadižja z njih. trenjskimi sodeležanji. Pustite nam torej vsaj to možnost, da bomo lahko sodelovali z vami v vašem parlamentu, da bomo lahko tu dvigali svoj glas, da bomo tu zastopani ne po kakem mamehuku, nego po resničnih zastopnikih slobodnega ljudstva.

Zato se vas dovoljem prositi, če se ne sprejme moj prvi predlog, da naj se podrejeno sprejme vsaj drugi predlog, da naj drugorodnim volilcem Beneškega in Julijske Krajine ne bo treba predložiti tudi izjave o unifikaciji svojih kandidatskih list z listami iz drugih dežel. Nič drugega ne prosim. Gre za poseben položaj, kateremu je treba posebnega odpomoka, a vi ga lahko dovolite brez nevarnosti za državne koristi.»

«K omenjenemu podrejenemu predlogu si dovoljem končno predložiti še en dodek, tako da bi se ves odstavek glasil takole: «(ni treba unifikacije), kadar gre za kandidatske liste predložene od drugorodnih volilcev Beneškega ali Julijske Benečije in se dotične izjeme, s katerimi se te

liste predlagajo, izrecno sklicujejo na to določbo zakona.» Ta dodatek je potreben, ker bi se mi lahko prigovarjalo — saj smo videli, da je gospod poročevalec zelo spreten v odkrivanju prigovorov proti preminjvalnim predlogom —, prigovarjalo, pravim, kako se zamore dokazati v našem primeru, da so predlagatelji kandidatske liste zares drugorodci, kako ugotoviti njihova narodnost? Da izpodbijem ta prigovor, predlagam, naj se tistim, ki hočejo, naj se z njimi postopa kot drugorodnim volilci, naloži, da se na predlagano določbo zakona izrecno pozivajo. Tako se tudi izključi nevarnost, da bi druge stranke, od katerih se

Italija
Zadnje postojanke socialistov padajo — Nasproti ustanovitvi nove «Delavske stranke»?

RIM, 25. Znano je, da so socialisti do sedaj še precej trdno držali v svojih rokah «Splošno delavsko zvezo», tako da je med to zvezo in fašističnimi delavskimi sindikati zeval globok prepad. Toda v zadnjem času se je tudi ta postojanka socialistov pričela majati. Izjave poslanca D'Aragona v odgovor ministrskemu predsedniku Mussoliniju ter pismo, ki ga je poslal posl. Baldesi uredništvu socialističnega lista «Giustizia», nam dovolj jasno pričajo o tem. V tem pismu pravi posl. Baldesi, da ne morejo obstojati nepolitične delavske organizacije; toda te organizacije morajo biti popolnoma neodvisne od katerešiboli politične stranke in morajo slediti svojim lastnim političnim smernicam. Iz tega sledi, da gre tu za popolno ločitev «Splošne delavske zveze» od socialistične stranke. Umljivo je, da so se sličnim nameram uprli poslanci, ki so ostali zvesti socialističnim idejam, kakor Turati, Modigliani, Treves itd.; kajti le-ti se dobro zavedajo, da bi udeležitev teh namer pomenila konec razrednega boja ter zadala s tem usodepolni udarec italijanskim socialistom. Stranka, kakršno si je zamislil posl. Baldesi, bi približno odgovarjala angleški delavski stranki (Labour Party).

Med poplami in fašisti — Bomba proti poplarnemu krožku v Benevento

BENEVENTO, 24. Snoti okoli 11. ure je zadonela v ulici Porta Gloriosa, kjer imajo poplarni svoj sedež, močna detonacija, kakršna je zbudila prebivalce iz spanja in jih privabila na ulice. Takoj je bilo ugotovljeno, da se je v veži poplarskega sedeža razpočila bomba. Na lice mesta so prihiteli kvestor, policijski komisar in večje število agentov. Oblastvo je uvedlo preiskavo, ki je dovela do aretacije več oseb, med katerimi se nahajata tudi dva fašista, ki sta na sumu, da sta vrila bombo. Tukajšnji fašjo je čba izključil. Preiskava se nadaljuje.

Jugoslavija

Parlamentarna situacija — Pašičev govor, o Stjepanu Radiću

BELGRAD, 25. Tekom predvčerajšnjega popoldneva so imeli posamni parlamentarni klubi daljše politične debate. Zelo živahna in mestoma napeta je bila debata v radikalnem klubu. Tu so nekateri poslanci ostro kritizirali delovanje posamnih ministrov. Člani radikalnega kluba so odkrito izrazili svoje nezadovoljstvo z dosedanjim politiko ministra notranjih zadev, ljuti napadi pa so bili naperjeni proti ministru pravde dr. Lazi Markoviću, ker ne odobravajo njegovega postopanja v zadevi plačila vojne odškodnine.

Seja radikalnega kluba, ki je trajala od 18. pa do 21'30, je bila v političnem oziru zelo zanimiva in značilna. Razvila se je politična debata, v katero je posegel tudi g. Pašič. Nekateri radikalni poslanci so zahtevali od vlade, da jim poda jasno in točno sliko o desedajšnjem notranjopolitičnem položaju, o razvoju dogodkov v Zagrebu in o poteku preiskave v takozvani vojniski aferi. Radikalni poslanci so dalje zahtevali, da g. Pašič določi svoje stališče napram Radiću. G. Pašič je v encurnem govoru pojasnjeval sedanjí politični položaj. Njegov govor, kakor običajno, je imel za uvod dodek, ki so se razvijali za časa narodnega ujedinjenja ter je končno razpravljalo o pogajanjih v Zagrebu s Stjepanom Radićem.

G. Pašič je naglašal, da radikalna stranka stoji popolnoma na stališču vidovdanske ustave, da je pa vedno pripravljena to ustavo, če se nje izvedba v praktičnem življenju ne izkaže, potem bratskega dogovora na legalen način spremeniti, samo če bo to na korist politični sanaciji in ojačenju notranjih razmer. Odločno pa je g. Pašič proti temu, da bi se revizija ustave izvršila na nelegalen način. Vsak poskus v tej smeri je treba preprečiti z vsemi vladni na razpolago danimi sredstvi. V svojem govoru g. Pašič direktno ni omenjal Stjepana Radića, vendar pa je naglašal, da iz Markovega protokola ni mogel razbrati želja nasprotnikov glede revizije ustave. Kdor želi na nelegalen način doseči revizijo ustave, proti temu se bo postopalo po zakonu kakor proti vsakemu drugemu državljanu.

V politični debato je poseglo več radikalnih poslancev, med drugimi dr. Grgin, dr. Peleš in dr. Laza Marković.

O seji radikalnega kluba poročajo dalje še te-le podrobnosti: Radikalni klub je na včerajšnji seji imel določiti nadaljnjo taktiko radikalne stranke za časa parlamentarnih počitnic, dalje vprašanje organizacije in volilne agitacije za občinske volitve v Srbiji. Čula so se pritožbe proti

sme s pravico zahtevati, da naj bodo zastopane v več okrožjih, ne samo enem, izbrablja izjemne določbe v svojo korist.

(Op. ur. Za predlog posl. Wilfana so glasovali razni poslanci, zlasti socialisti, med njimi tudi poslanec Turati, član takozvane komisije osemnajstoric; seveda je pa predlog propadel z glasovi kompaktne večine, ki se je vključ vsem nasprotnim poskusom tekem vedneve razprave vedno bolj konsolidirala. Nova določba volilnega reda stavlja naše politike morda pred najtežje naloge, kar so jih doslej imeli, a tudi tej najdejo, bodo morali najti odpomoka z umom, z energijo in z edinstvom.)

notranjemu ministru, da ne vpoštevaja želja radikalnih poslancev, da ne izpolnjuje njim danih obljub in da sploh zelo nekulantno postopa s strankami. Pcsl. Grgurović je stavil na ministrskega predsednika g. Pašiča vprašanje, kako stališče zavzema napram Stjepanu Radiću. G. Pašič je obširno navajal, kako je prišlo do narodnega in državnega ujedinjenja, kako so se razvijali nadaljnji dogodki in notranjosti države, kako je došlo do pogajanj s Stjepanom Radićem in je končno omenil, da on še danes ne ve, kaj Radić pravzaprav hoče. G. Pašič je dalje izjavil, da je treba na Radića paziti, da je treba proti njemu uporabiti zakon in vsa zakonita sredstva, enako, kakor proti vsakemu Sumadincu. Radićevčina bo prenehala, kakor hitro bo vsak v narodu uvidel, da se z vsakim državljanom enako postopa.

Končno je g. Pašič branil ministra pravde in preostle poslance, da ministrov ne napadajo po nepotrebnem, ker so vsi z delom preobloženi in ne morejo vsega stiriti, kar bi kdo hotel. Koncem svojega govora se je g. Pašič dotaknil tudi občinskih volitev v Srbiji, ki se imajo vršiti dne 18. avgusta t. l. ter je pozval radikalne poslance, da povsod delujejo na to, da ne pride do cepčenja strankinih kandidatskih list. Po zaključni debati je bil izvoljen poseben akcijski odbor, ki ima vrediti za časa parlamentarnih počitnic strankine posle in gledati, da se izvedejo občinske volitve brez vsakega razkola v stranki.

Radićeva izročitev

BELGRAD, 25. Vlada je včeraj nenadoma spremenila svoje stališče glede odločitve o izročitvi Radića. O vzrokih se siri rozne govorice. Ves dan so se vršila posvetovanja med ministri. Zvečer je zatrljal radikalni prvak, da pride najbrž do «kompromisa». Radić bi bil, kakor tudi nekateri drugi poslanci, izročen radi tiskovnih deliktov, ne pa tudi radi obtožbe veleizdaje. Glede te bi se nanj radikalni postavili na stališče, da se obtožba nanaša na volilni proglas, ki dopušča tudi drugo razlago. V ostalem se ima Radića itak v rokah radi razžaljenja Velicanstva. Odločitev se ni padla ter se posvetovanja med radikali in izvestnimi drugimi političnimi krogi nadaljujejo.

Pogajanja med Italijo in Jugoslavijo — Službene izjave o razvoju pogajanj

BELGRAD, 25. «Politika» javlja, da so pogajanja med Jugoslavijo in Italijo radi Reke prekinjena. Italijanska vlada da ne mara izvršiti rapalske pogodbe.

Z ozirom na to vest, ki je javnost silno razburila, je vlada izdala snoti sledeči komunik:

«Povodom današnje vesti nekega belgrajškega lista o tem, da so razgovori, ki se vodijo v Rimu o reškem vprašanju prekinjeni, izjavlja odelenje za tisk ministva zunanjih del kategorično, da so te vesti neznanovane in netčne. Nasprotno se vrše razgovori v Rimu ne glede na važnost in zamotanost reškega problema povoljno in v prijateljskem duhu.»

Včerašnja «Tribuna» je pričbila članek o rapalski pogodbi in o odnosajih Jugoslavije napram Italiji. Članek piše z ozirom na vesti, ki prihajajo iz Rima, da jugoslovensko-italijanska paritetna komisija, ki je bila radi nekaterih formalnih nesoglasij začasno prekinjena, zopet nadaljuje že štiri dni svoje delo. Po tem izgleda, da pride med Jugoslavijo in Italijo do definitivnega sporazuma, oziroma končoveljavne razmejitve z reško državo in ureditve reške luke. Alarmantne vesti, ki eo se širile o prekinjenju razgovorov v Rimu in ki so bile motivirane z namero Italije, da izvrši aneksijo Reke, so se izkazale za netčne in tendenčne.

Skupščina odobrila novo uradniško pragmatiko

BELGRAD, 25. Na današnji seji je skupščina odobrila s 121 glasovi enotno uradniško pragmatiko za vso kraljevino, po kateri bodo vsem državnim uradnikom plače znatno povišane.

Romunska

Konferenca v Sinaji

BUKARESTA, 24. Romunska zunanji minister Duca je izjavil zastopnikom tiska, da inozemski tisk preveč pretirano piše o konferenci držav male entente v Sinaji. Ta konferenca je bila sporazumno že pred enim letom določena na sestanku v Belgradu. Zunanji ministri držav male entente se sestanejo po enem letu, da izmenjajo misli o političnih vprašanjih. V Sinaji se ima določiti bodoča taktika pred sestankom Društva narodov. Na konferenci se ima v prvi vrsti razpravljati sporazum med Čehoslovasko in Poljsko. Ima se doseči zblizanje obeh držav. Dalje se bo razpravljalo tudi o madžarskem zunanjem po-

sojilu. Ko se podpiše lausannska mirovna pogodba, se ima tudi razmotrivati vprašanje razmerja Grške do male entente. Ni pričakovati nikakih senzacij. Na dnevnem redu je dvanajst točk. V prvi vrsti gre za gospodarska vprašanja, definitivno pa razpravni program se ni določen, ker jo treba čakati odgovor iz Prage

Francija

Reparacijska komisija in zadnja angleška spomenica

PARIZ, 25. Kakor poročajo časopisi, angleška spomenica ni napravila v krogih reparacijske komisije ne ugodnih in tudi ne neugodnih vtisov; kajti spomenica vsebuje točke, ki jih zamorejo prizadeti vlade različno ocenjevati. Kot znak miru, ki vlada v hotelu «Astoria», naj zabeležimo dejstvo da je predsednik reparacijske komisije g. Barthou dobil enomesecni dopust. Tudi angleški delegat g. Bradbury je na dopustu. Čeprav sta oba izjavila, da bosta, ako bodo razmere zahtevale, prekinila počitnice, se domneva, da bodo te mirno potekle, kajti v najboljšem slučaju ne bo reparacijska komisija pred pretekom enega meseca poklicana, da imenuje izvedence, ki jih angleška spomenica predlaga, da bi se izjavili o plačilni zmožnosti Nemčije.

Francoški vojni minister v zasedenem ozemlju

PARIZ, 25. Vojni minister Maginot je odpotoval v Düsseldorf. Ministra spremljata maršal Petain in načelnik glavnega stana general Buat.

Anglija

Počitnice dolnje zbornice

LONDON, 25. Baldwin je sporočil predsedništvu dolnje zbornice, da bodo prišle parlamentarne počitnice 2. avgusta in se bo zbornica zopet sestala 15. novembra. Na splošno se pa smatra v parlamentarnih krogih, da bo zbornica še prej sklicana radi zunanje političnih vprašanj in da se bo še pred zaključitvijo jesenskega zasedanja razpravljalo o položaju v ruhrski kotlini.

Tittoni pri angleškemu kralju

LONDON, 25. Včeraj je kralj Jurij sprejel v avdienci predsednika italijanskega senata Tittonija.

Nemčija

Neprestano padanje marke in ureditev delavskih in uradniških plač

BERLIN, 25. Z 18. julijem, ko so pogajanja med vlado in delavskimi sindikati radi ureditve delavskih plač privedla do sporazuma, je pričela v Nemčiji prava gospodarska revolucija. Neprestano padanje marke je prisililo delavstvo, da je zahtevalo, da se mu plače preuredijo tako, da bo nakupna moč med kljub neprestanemu višanju cen ostala neizpremenjena, to se pravi, da se morajo plače višati sorazmerno s padanjem marke. S tem je državno delavstvo zahtevalo takozvane «mezde s stalno vrednostjo». In vlada je tudi temu privolila. Praktično se to izvaja tako, da se vsak četrtlet sestanejo zastopniki delavskih sindikatov in javnih oblastev, ki sporazumno na podlagi statističnih podatkov o nakupni zmožnosti marke določijo višino mezdi za tisti teden; prvotna podlaga med ostane neizpremenjena, le količnik, s katerim je treba pomnožiti prvotno podlago mezd, da poslednje odgovarjajo pravim življenjskim razmeram, se menja od tedna do tedna. Državnemu delavstvu je sledilo tudi državno uradništvo, le z razliko, da se temu menjajo plače vsakih 14 dni. Jasno je, da se bo moral ta način odmerjanja plač razširiti tudi na delavstvo, ki je zaposleno pri zasebnih podjetjih.

Preuredba delavskih in uradniških plač bo gotovo vplivala na vse gospodarsko življenje Nemčije. Verjetno je, da se bodo vladni stroški, kljub temu, da so se državni uradniki zadovoljili z draginsko doklado samo za en teden, mestno za tri tedne, še povečali. Sicer je gospodarski položaj že itak nevzdržljiv. V času med 1. aprilom in 10. julijem je vlada potrosila 25 trilionov mark, davki pa so med tem časom prinesli le 3 trilione in pol. Razlika je morala vlada krititi z višicim dolgom. Poleg tega ima periodično zvišanje plač za posledico tem odgovarjajoče zvišanje cen. Dalje je verjetno, da bo ta način odmerjanja plač prinesel s seboj «računanje v zlatu». To je uvidel tudi državni gospodarski odsek ter odredil, da banke lahko vodijo račune v zlatu. Potemtakem bi n. pr. Reichsbanka cenila v zlatu prednjenje, ki bi jih dajala kreditnim zavodom, industrijalcem in trgovcem z eskomptiranjem vrednostnih papirjev. Temu posledno bi ne bilo treba za plačilo teh svet samo tolike množine papirnatega denarja kakor jo je nakazala banka kot predujme, ampak množine, ki bi odgovarjale padcu marke med tem časom. Na prvi pogled se zdi, da bi vpeljava «stalne vrednosti» v državno in zasebno knjigovodstvo prinesla toliko pričakovano zdravilo nemškemu gospodarstvu. A žal, zadeva ni tako enostavna. Gospodarstvenik Müller piše v reviji «Bank-Archiv», da bi v slučaju, ko bi Reichsbanka uvedla računanje v zlatu, klienti izgubili oni dobiček, ki jim ga je nudila postopna devaluacija marke. Še več, klienti bi bili izpostavljeni izgubam, ki jih imajo oni Nemci, ki posedujejo kak kapital v papirnatem denarju četudi samo tekom 24 ur. Müller zaključuje: «Trgovski krogi bi gotovo ne bili v stanu prenesti sličnih izgub in bi se seveda branili spre-

jeti papirnate marke od Reichsbanke kot plačilo. Z drugimi besedami povedano, sistem "stalne vrednosti" bi spravljal marko v grob.

Hudi spopadi v Frankfurtu

BERLIN, 25. Iz Frankfurta prihajajo poročila o velikih demonstracijah proti dragini. Prišlo je do hudih spopadov med policijo in demonstranti. Tudi ameriški konzulat je resno ogrožen. Ena oseba je bila ubita. Podrobnejša poročila sledijo.

Princezinja Hohenlohe obojena na šest mesecev ječe

LEIPZIG, 25. Princezinja Hohenlohe-Hehringen, ki je bila zapletena v proces proti stotniku Ehrhardt, je bila radi veleizjave in krive prišle obojena na šest mesecev ječe. Državni pravdnik je v svojem govoru zahteval 12 mesecev ječe.

Grška

Republikansko gibanje v Grčiji proti monarhiji — Pred novimi volitvami — Rekonstrukcija vlade

ATENE, 25. Kralj poroča listi, namestnik sedanja vlada izvesti nove volitve. Štirje ministri, ki so vpisani v gotove politične stranke, bodo odstopili in bodo prišli na njihova mesta nepolitične osebnosti. Vlada hoče tudi omiliti vojaške zakone in vzpostaviti svobodo tiska. Pri volitvah bo vlada najbrže podpirala kandidature nacionalne unije. Listi pravijo, da se bo novo zbornico lahko smatralo za konstituanto. Kar se pa tiče demobilizacije grške armade, bo vse odvisno od demobilizacije turške vojske.

«Matinu» poročajo iz Beograda, da se širi po vsej Grčiji gibanje republikancev, ki resno ogroža obstoj monarhije. Nekoliko kralju zvestih regimentov je zbranih v Atenah. Središče republikanske akcije je Selun. Gibanje vodijo Venizelos, bivši poveljnik grške vojske v Traciji general Pangalos in admiral Nadschi Kyrakos.

Podpis grško-turške mirovne pogodbe

LAUSANNE, 25. Včeraj ob 15. se je vršila pod predsedništvom predsednika švicarske zvezne republike zaključna seja lausanske konference. Kot prvi je pod-

pisal mirovno pogodbo Izmet paša ob 15.15. Za Italijo sta podpisala markiz Garroni in min. Montagna. Prisostvovali so podpisovanju mirovne pogodbe vse delegacije, diplomatski zbor iz Berna, švicarska oblastva in mnogo povabljenec. Obred je zaključil predsednik švicarske republike s kratkim prisrčnim nagovorom, ki je izrazil svoje zadoščenje nad tem, da se je vršila na švicarskih tleh konferenca, koje trudopolno delo in smisel za poštvalnost sta dovedla do sklenitve miru, ki bo omogočil povrnitev normalnih razmer na vzhod Evrope. Zavezniki zastopniki so se predsedniku zahvalili za gostoljubnost, ki so jo uživali za časa konference v Lausanne. Zvečer so zavezniki na čast švicarskih oblastev in delegacij malih držav priredili slavnosten banket.

Ameriško ladjeje zapustilo Carigrad

CARIGRAD, 25. Ameriške ladje, ki so bile zasidrane v carigradski luki, so danes definitivno zapustile mesto.

Veselite v Carigradu radi podpisa mirovne pogodbe

CARIGRAD, 25. Povodom sklenitve miru je vse mesto v zastavah in prebivalstvo je priredilo velike patriotične manifestacije. Carigradski Grki in Armenci so se tudi udeležili svečanosti. Mustafa Kemal paša je brzojavno čestital Izmet paši.

Letošnja žetev na Francoskem boljše kakor lanska

PARIZ, 24. Letošnji pridelek pšenice obeta veliko boljše kakor lanski. Setev se je vršila v zelo ugodnih okoliščinah, toplota je bila ravno primerna. Žal, da je mrzlo vreme, ki je pozneje nastopilo po vsej Evropi, precej poškodovalo pridelek. Kljub temu bo znašal letošnji pridelek pšenice 75 milijonov stotov, t. j. 9 milijonov več kakor lansko leto. Poleg tega pa prihajajo zelo ugodna poročila iz Alžira: tamšnji pridelek bo znašal približno 10 milijonov stotov, t. j. dvakrat toliko kakor lansko leto. Francija porabi letno okoli 90 milijonov stotov pšenice; potemtakem bo letos s svojo lastno proizvodnjo skoro docela krila svojo porabo, kar bo gotovo ugodno vplivalo na njen tečaj.

DEVETA OBLETNICA

Dan 28. julija oživlja spomin na strašen zločin, izvršen nad človeštvom: tega dne v letu 1914. — torej pred devetimi leti — je Avstrija — ta mačeha, obsojena radi svoje brutalne krivice — napram svojim narodom — objavila zloglasno mobilizacijo. Kdo se ne spominja tistega velikega vrveža in stranskega trenja, kdo nima v spominu, kako so sinovi naši mračnega čela in s srcem polni boli, zapuščali svoje mile in drage, pokore se pozivu naših stoletnih tlačiteljev, da bodo z orožjem branili njih in jim uresničevali njihove nekulturne in osvobodilne namene?

Mi Slovani smo bili na početku tega velikega svetovnega klanja v neopisno težkem in zamotanem položaju, kar smo vedeli, da bi zmagali naših tedanjih oblastnikov pomenila popolno kulturno-politično uničenje našega naroda.

Mi smo morali proti svoji volji na bojišče. Toda zavednejši del našega naroda se ni boril za svoje zatiralce, ampak je metel orožje od sebe. Naši vojaki so zapuščali fronte ter so zavestno prehajali na stran zaveznikov, kjer so vstopali v dobrovoljske enote, ki so se navdušeno in hrabro borile proti sovražniku. Ko so ob samem začetku dan za dnem gonili naše sinove pod puško, da proti svoji uverjenosti ubijajo z njo svoje krvne brate, so pa cesarski tirani polnili zapore z najbolj častitimi in spoštovanimi našimi ljudmi, ki so med svojim narodom budili narodno zavest, ga vzgajali kulturno in gospodarski ter ga pripravljali na borbo za njegovo ujediničenje. Se prva dva dneva vojne so bile temnice polne naših mučnikov, ki niso zakrivil nič drugega, nego da so bili zvesti sinovi svojega naroda.

Tu moramo omeniti jako važno dejstvo, da je bilo tudi takih ljudi, ki so se veselili aretacij in trpljenja naših borcev. Globoko v spominu mi je slučaj, ki ga še danes bolno nosim v svoji duši in ki ga ne pozabim nikdar. Bilo je 28. julija 1914. Kot največji lopovi smo bili vkovani v železne verige in spremljali so nas številne cesarske straže iz Pule v Trst. V vsem času potovanja nismo smeli niti črniti. Na večer smo izstopili na tržaškem kolodvoru, od koder nas je pomnožena straža imela odvesti v zapore. Med potjo se je začela zbirati okoli nas množica naših tedanjih sodržavljancev druge narodnosti in čuli so se vzkliti, spremljani od maščevalnega pohlepa: «Abbaso i Serbi, ammazzaleti, impiccate!» Kljub močnemu spremstvu smo

se imeli samo neposredni bližini zaporov zahvaliti, da smo izbegnili napadu razjerenih mase. To nas je ošinilo kot strela iz vedrega neba tem bolj, ker smo pričakovali od njih sočutje. Jaz sem se tresel od razburejstva in boli. Nisem mogel razumeti, kako da naši sosede, ki jih je tlačil isti sovražnik, odobrujejo njegovo kruto postopanje in kako da se morejo veseliti naše skupne nesreče! Mnogo naših je bilo za prtljico celo na podlagi ovdah od strani tistih, ki danes slovijo kot narodni borci in nas s preizumi označajo za avstrijake, čeprav prav dobro vedo, da je to gola neresnica.

Prišel je dan vstopa Italije v svetovno vojno, toda, naša širokogrudna slovanska narav in naša narodna čustva nam niso dovoljevala, da bi se maščevali. Mi smo marveč pozdravili vstop Italije v svetovno borbo z največjimi simpatijami, v sled česar so nas nadalje zapirali in mučili ter nas nazivali srbofile in — italijanofile. Mi smo bili uverjeni, da trpimo za pravično stvar, bili smo značajni, kakor smo tudi danes.

Napotil je dan razpada oblasti tistih, ki so nas davili skozi stoletja. Zazijalo je toliko pričakovano solnce svobode tlačnim narodom Avstrije. Naš troimeni narod je proslavil svojo osvoboditev ter se je ujediničil v močno nacionalno državo, dočim so naši sosede druge narodnosti postali sestaven del velike svoje domovine, ki se je ujediničila z napori neustrašnih svojih borcev. Mi Slovani Italije — dasi odtrgani od svojega narodnega debela — smo mirne duše vstopili v sestav svoje nove države. In zakaj tudi ne bi, ko so bile temnice avstrijske črne reakcije polne tako naših kakor tudi italijanskih borcev, ko se je naš vojak ramo ob ramo z italijanskim vojakom boril za skupno osvoboditev? Kako ne bi, ko smo vse svoje nade polagali v zmago zaveznikov, torej tudi — Italije!

Naše pričakovanje se ni uresničilo. Ker nam v novi drž. ne cvetejo rože. Mi nismo postali deležniki skupne zmage, dasi smo to zaslužili. Odvzeto so nam celo tiste ustanove, ki smo jih imeli pod prejšnjo zloglasno vladavino. Toda kljub groznemu in težkemu razočaranju se ne odrekamo nade, ker smo uverjeni, da se slednjič slavna prošlost italijanskega naroda pokaže v dejstvih današnjih naših gospodarjev, ki bodo, radi interesov in ugleda svojega naroda in svoje države, morali našemu narodu omogočiti kulturno-politični obstanek in razvoj.

DNEVNE VESTI

Zahteve narodov niso igrata

Sestnajst let so izvoljeni zastopniki češkega naroda tirali abstenenčno politiko. Od leta 1863 do 1879 niso sodelovali v deželni zboru in dosledno temu tudi ne v državnem, ker so tedaj deželni zbori pošiljali zastopnike v državni zbor. Ko je v letu 1870. izbruhnila nemško-francoska vojna, je začelo tudi dunajskim slepcem in zakrknencem nekaj svitati v glavi, da bi bilo sprito takega, tudi za monarhijo nevarnega zapletljaj, vendar zelo nevarno, če ne bi tako važen sestaven del monarhije, kakor je češki narod, sodeloval na državno-političnem življenju in če ne bi se monarhija kazala enotna. V letu 1870. je tedaj ministri predsednik Potocki začel iskati stikov s češko državno-pravno opozicijo, da bi sklonil Čehe k zopetnemu vstopu v državni zbor. Pogajanja so ostala brezuspešna. Na to so poslali v Prago barona Helferta, da bi nadaljeval prekinjen pogajanja. O teh potkusih je baron Helfert — sam češki Nemec — ostavil veleznimive zapiske, iz katerih izhaja, da je predložil ministrom in cesarju spomenico, v kateri jih je odkrito in pošteno opozorjal, da je razpoloženje na Češkem »ledeno-hladno« in deloma celo »ogorčeno na nevarni način«. V deželi se uveljavljajo — je poročal Helfert — kaštruj, ki »naravnost« nočejo nič več vedeti o Avstriji. Te struje da se sklicujejo na to, da ljubljenci dinastije so Madžari, dočim postopajo na Dunaju z željami in zahtevami češkega naroda kot s kako igračo, ki se neubogljivcem odreka tem odločnejše, čim odločnejše jo zahtevajo! Rečena, Avstriji so vrazna struja da govori: »Dinastija nas ne mara, zato mi ne maramo njo!« Baron Helfert je govoril vodilnim činiteljem na srce, »če nočejo le radi zlovestnega formalizma, in se to v času grozečih nevarnosti od zunaj, vse spravljati v nevarnost«. Tudi Helfert ni uspel, ker niso imeli na Dunaju — kakor pravi — razumevanja za stvar in pa iz strahu pred Nemci. Po nemški zmagi je bil ta strah še večji. Najpomembnejše pa so bile besede, ki jih je Helfert naslovil na ministre, predno se je poslovil od njih: kot Avstrijec more le reči, naj sprejmejo njegove predloge in vse se more še obrniti na bolje, kot rojak Češke pa bi moral reči, naj le pustijo, da grede stvari tako nadalje, ali pa naj postopajo celo še strožje, ker stvar njegovih deželanov more od nadaljnjega odpora le pridobiti! Iz dnevnika Helfertovega je jasno razvidno, da je bil pred vsemi cesar Fran Josip sam, ki je podpiral trdovratni odpor ministrov in ki je Helfertove predloge za pomirjenje Čehov označil kot nesprejemljive! Kljub vsemu temu se je Helfert pozneje še enkrat podal v Prago na pogajanja z voditelji češkega naroda. V spomenici na monarha je navedel zahteve Čehov ter je naslovil nanj apel, v katerem je predložil posledice zmag Nemcev nad Francijo, ko bi bilo češko državno pravo trdnjava za Habsburžane.

Na srečo za Čehe pa sta bila Fran Josip in njegova okolica udarjena s slepoto! Helfert se je umaknil ušel... Ti zapiski Helfertovi so dragoceni in zgodovinske pomembnosti, ker dajajo pojasnilo tudi za dogodke in razpoloženje na Češkem in med češkimi vojaki na frontah. Prerokovanje poštenjaka Helferta se je uresničilo. Habsburžani so izlagali nevarnosti vse in izgubili vse! To je zgodovina, ki uči, kam prihajajo vladavine, ki postopajo z zahtevami narodov kot s kako igračo in ki te zahteve odločno odklanjajo ravno zato, ker se odločno stavljajo! Iz te zgodovine habsburške slepote naj bi se učili tudi drugi!

Jadranska banka in podjetje „Edinost“

K včerajšnji izjavi dra. Slavika, voditelja tiskarne in lista »Edinost« — moža, ki se zaveda odgovornosti za to, kar izjavlja — naj dodamo še par pripomb. Kakor druge narodne ustanove je svoječasno tudi Jadranska banka prispevala k ustanovitvi tiskarne »Edinost« s tem, da je vzela nekoliko delezov. Kakor smo se uverili na svoje oči, so ti deleži sedaj v zanesljivih narodnih rokah in si »Straža« prav po nepotrebnem razbija glavo s skrbmi za naše podjetje. Vsekako pa je zelo čudno, da goriški gospodje prihajajo seled sedaj s svojimi skrbmi. Vsiljuje se nam domneva, da se za njihovo pretežno skrbjo skriva neka — pobožna želja, ki pa se jim — o tem naj bodo uverjeni — ne izpolni! Vemo, da se že dolgo nastajajo na takih sanjah. Sedaj so te sanje — odsanjanje. Kakor oni odklanjajo naše nasvete, odklanjamo mi njihove skrb! Zopet jim ne vsiljujemo ni-

kakih nasvetov. Pravimo le: če bi hoteli enkrat začeti pametno računati z realnostmi, bi se odprla najprimernejša in najkrajša pot do kakega sporazuma.

„Goriška Straža“

Nam ne dovoljuje, da bi ji mi hoteli vsiljati kake nasvete. Takega namena mi nismo imeli. Mi tržaški ničevci in politični nerodneži, — ki nam je goriški list že tisočkrat povedal, da bi bilo v interesu našega naroda v Julijski Krajini, da bi se že enkrat poskrili v najtemnejše vseh kotov — nismo tako drzni, da bi hoteli vsiljevati svoje nasvete v poznano posodo vse politične modrosti, proti katere sodbam in obsodbam ni apela! Ne, naš namen je bil drug. Na opetovane pozive od pošteno-narodnih goriških strani, ki res želijo situpno delovanje v teh časih, smo hoteli le opozoriti na neogibne posledice enostranskega postopanja goriškega lista, ki ni nikakor v skladu s svojstvom »Goriške Straže« kot skupnega narodnega glasila na Goriškem. Sicer pa naj gospodje okoli rečenega lista le nadalje postopajo kakor jima velevala njihova politična modrost in njihovo — če jim hočemo verjeti — edino pravo rodoljubje.

XXV. občni zbor „Slov. akad. fer. društva Balkan“ v Trstu

Občni zbori slov. akad. fer. društva »Balkan« nudijo naši akademski mladini skoro edino priliko, da lahko — rekli bi — preglede in presteže svoje vrste. Na občne zборе ne prihitijo samo člani »Balkana«, ampak udeležijo se jih navadno tudi veliko akademikov in srednješolcev z vsega Goriškega ter Istre. Starešine in prijatelji društva radi prisostvujejo občnim zborom, ker si radi obujajo spomine na one čase, ko so sami v vročih debatah dajali duška onemli ognju po uveljavljanju, ki je tlel v njihovih prsih. Morda včasih tudi kaj pokritizirajo sami pri sebi, češ mi smo bili drugačni. Mladini niso starešine dobrodošli samo pri prvem delu občnega zbora, da ji tuptam dajo kak dober nasvet, ampak tudi pri drugem neoficijnem delu.

Udeležba tega občnega zbora je bila nepričakovano velika. Zbralo se je kakih 70 dijakov, akademikov ter nekaj srednješolcev iz vsega Primorja, ki študirajo raztreseni skoro po vsej srednji Evropi: v Gdanskem, Berlinu, Pragi, v Jugoslaviji, v Padovi, Firenzi, Bologni, Genovi itd. Akad. fer. društvi »Adria« in »Istra«, srednješolski društvi »Zora« in »Vesna« ter več drugih dijaških krožkov so poslali svoje zastopnike na občni zbor.

Društveni predsednik je v svojem nagovoru nakratko orisal delovanje društva v preteklem letu. Iz tajniškega poročila je razvidno, da je imelo društvo vsak četrtlet (razen starih) v letu redni sestanek. Na teh sestankih so se vršila predavanja različne vsebine, na prvem mestu po številu so bila predavanja gospodarsko-trgovinske vsebine. Vsa poročila so bila ugotovljena, kar prica, da je društvo v administrativnem delu precej napredovalo. Posnemanja vreden je sklep občnega zbora, da se ukine društveni podporni sklad ter da se tozadevno delo pripusti »Dijaški matici«. Da je občni zbor sklenil, da bo društvo sodelovalo pri socialnem tečaju, ki ga priredi akad. fer. društvo »Adria« v Goriči koncem prihodnjega meseca. Naj omenimo še, da je društvo zbralo statistične podatke o primorskih akademskih in srednješolskih. Zelo koristno bi bilo, ko bi jih društvo objavilo.

Iz nastopov in poročil zastopnikov raznih društev je odsevala nenavadna živlost, ki je odkrivala trdno voljo dijaštva, da se ne upogne viharjem življenja. In ravno ta trdna volja nam je svetek, da bo dijaštvo doseglo to, po čemer stremi.

I. Izredni občni zbor „Dijaške matice“

Dobrih šest mesecev je minilo, odkar je bila ustanovljena »Dijaška matica«. To je sicer prekratek čas, da bi mogla ideja »Dijaške matice« dospeti do zadnje koče v gorah, kar je bilo gotovo namen ustanoviteljev, toda kljub temu je vsako upal, da nam doba sedmih mesecev prinese vsaj nekoliko bolj razveseljivih poročil o razširjenju te ideje. Dobrodošla je seveda tudi moralna podpora, a treba je v prvi vrsti gnotne. Izvršilni odbor »Dijaške matice« je razposlal pozive na vse močujo ustanove v Primorju, naj se vpišejo v Matico; toda skoro vsi pozivi so bili zaman. Kje tčijo temu vzroki, ni pač težko dognati: veliko je društev, ki trkajo na vrata naših posojilnic, zadrug, kmetrov itd., vsem se ni moglo odzvati; kjer ni, tam ni močje vzeti. Res je to; toda ali je bil res vedno le ta vzrok, da se nismo odzvali klicu, našega dijaštva? Ali ni bilo v nas včasih tudi nekoliko nemarnosti in brezbriznosti za cvet našega naroda, ki komaj prične cveteti, že ovane vled pomankanja zadostne hrane? Priznati moramo da ni tudi dijaštvo storilo vsega, kar je bilo v njegovi moči, za ukoreninenje DM. med narodom.

Da je sklical izredni občni zbor preteklo soboto, misli ki jih je v glavnem izrazil tudi predsednik DM. v nagovoru na zborovalce. Glavni namen občnega zbora je bil, da se posvetojuje, kaj naj DM. ukrene za uspešno

agitacijo za razširjanje te misli med narodom. Glede te točke je občni zbor sklenil, da prevzamejo akademska društva to nalogo. Na dnevnem redu je bila tudi točka glede določitve števila članov visokošolskega odbora. V smislu sklepa občnega zbora bo znašalo število članov 9.

Udeležba dijaštva je bila zelo velika; dijak si pač zavedajo, da gre tu za njihov občaj. Ako si sami ne najdejo izhoda iz današnjega obupnega gnotnega položaja, jim ga ne bo našel nikdo drugi. Občni zbor se je razšel s trdno voljo, da ne bo dijaštvo zamudilo nobene prilike, ki bi mu nudila možnost, da pridobi kakega člana za DM.

Dijaki!

Znano vam je, da se je ustanovila začetkom tega leta Dijaška Matica. Skrbela naj bi za siromašne srednje- in visokošolce s podporami in posojili. Da bo res mogla D. M. uspešno izvrševati svojo nalogo, zdaj potrebuje ogromen fond. Matica se je obrnila na naše ustanove in zasebnike, na naša društva, krožke itd. Na stotine okrožnic se je razposlalo, toda malo je bilo onih ustanov, društev in zasebnikov, kateri so nam sploh odgovorili, še manj pa onih, kateri so se odzvali s kakim prispevkom. Zakaj to? Prvič: ker je se cela vrsta istakotno potrebnih narodnih društev, katera kličejo na pomoč. Drugič pa, in temu razlogu bi D. M. lažje nego vsako drugo društvo odgovorila s pomočjo številnih dijakov, drog, ker se mnogim ljudem, kateri zelo radi dajejo v narodne namene, ne olajša izročanje darov. Komur ni treba drugega kakor seči v žep, ta trikrat rajši in preje, da nego oni, ki mora nositi denar na pošto ali drugam.

Plod šestmesečnega dela D. M. je majhen in sredstva prahajajo le po kapljah v blagajno. V jeseni, ko se mora pričeti podpora akcija, ne bo dovolj sredstev, da bi zadovoljili le tretjino, le desetino vseh prisilcev, če gre v tem tiru naprej.

Če se tekom počitnic položaj temeljito ne izpremeni, je Dijaška Matica obojena da ostane mrtvorojeno dete. Dijaki! Do tega ne more in ne sme priti, potem ko je bilo treba toliko dela in truda, da se je D. M. sploh ustanovila.

Držite se začela samopomoči! Na tem načelu je zgrajena Matica. Po pravilih sami odločujete o podporah. Sami morate gledati, da bo nekaj tu, o čemer lahko odločujete. Saj vas je ogromna množica v naših krajih: preko 1000 srednješolcev in okrog 300 visokošolcev. Sedaj, ko se vračate na počitnice, pričnite z delom, nabirajte prispevke za D. M., širite misel našega društva! Vzbujaite zanimanje za Dijaško Matico pri posojilnicah, društvih, krožkih itd. Ko ste v veseli družbi, spomnite se D. M., spomnite se je na izletih, prireditvah, veseljah in ob vseh veseljih in žalostnih prilikah. Vsak raji znesek je kamen le zgradbi D. M. Saj če nabirate, kajete, da ste kulturno dovolj zreli, da razumete pomen Dijaške Matice za dijaštvo in končno delate vedno le zase. Naš narod razume v polni meri pomen dijaškega vpravev. Pričakujemo, da bo našel ta poziv malo več odmeva kot so ga naši dosedajni.

Samo oni dijaki, kateri bodo res kaj naredili za D. M., samo oni bodo lahko reflektirali na podpore ali posojila. Kdor se ne bo zanimal za društvo, kdor ne bo niti član D. M., ta ne bo smel računati na to, da mu D. M. v potrebi priskoči na pomoč.

Pozivljamo akademika in srednješolska društva, da storijo svojo dolžnost!

Oganizirajte takoj podporo akcijo, poslijite takoj vse svoje člane na delo, na propagando od posameznika do posameznika.

Dijaki na delo! Dijaška Matica.

Gospod poslanec Virgilij Šček popravlja v svoji včeraj. izjavi, da ni res, da bi bil posl. Stanger izjavil željo, naj bi se spor med Šekom in Wilfanom poravnal, marveč da je on g. Virgilij Šček, naprosil poslanca Stangerja, naj bi on posredoval pri g. dru. Wilfanu, da bi prišlo do pogajanj med goriško organizacijo in drjem Wilfanom ter da bi se v ta namen sestala on, gospod Virgilij Šček, in dr. Wilfan. Jemljemo na znanje ta popravek, ki nas naravnost sili v odkrito izjavo, da se nam zdi zelo čuden način, po katerem stremi g. Virgilij Šček po pogajanjih in spravi. Istoceno, ko je izrazil posl. Stangerju svojo željo, je priobčil v »Gor. Straži« izjavo, ki je vsebovala napad na dra. Wilfana in tržaško vodstvo — tako nezasišlan napad, da naravnost zapira pot do vsakih pogajanj in do sprave. Res čuden način postopanja, ki naj bi dovedel do razčiščenja spora!!! Kako, za božjo voljo, naj mi potem verujemo, da je njegova »želja« — iskrena?!

Popravljamo. V tretjem odstavku v drugi koloni včerajšnjega članka »Čehi v Dalmaciji« se je vrnila grda tiskovna pomota. Dotični stavek se ima glasil: »Ta [masa prebivalstva] je uverjena, da prinašajo Čehi — četudi so poedinci, zelo štedljivi (in ne »skodljivi«) itd.« Isto naj se naslov druge dneve vesti pravilno čita »Po sprejetju novega volitvenega reda« in ne »O sprejetju itd.«

jok in vse je zginito — papiga, Vasili, rumena volna, Olga... Ostal je nad menoj le otožni obraz moje matere, bel in stanovit, kakor blede svetilka.

Ko sem prvič izšla na obed, me je pričakoval moj oče, raven in slovesen, na dnu stopnic; ponudil mi je z velikim sijajem roko in me popeljal na moj prostor, kjer je bilo vse polno cvetlic okolo mojega krožnika. Zelo srečna sem bila.

Dozdeva se mi, da sem princezinja! sem vzklila ter tolkla z rokami. Vsi so se smejali, a moj oče je odgovoril slovesno: »Odvajno je le od tebe. Princ Ivan je zaprosil tvojo roko.«

»Ivan Trubeckij?« vprašam, in minila me je volja do smeha.

»Seveda, in tudi Katerinovič,« zakliče Olga, skočivši pokoncu. Zdelo se mi je blede z grenko potezo na ustnicah.

»Koliko ljudi!« pravim jaz in pogledam svojo mater, katere oči so bile nepremično uprte na krožnik. Nato pripomnim kakor za šalo:

»In nihče drugi?«

PODLISTEK

ANNIE VIVANTI;

KIRKA

Roman Marije Tarnovske. - Poslovenila G. B.

Nenadoma je umolknila.

»Uboha Mura,« ji rečem jaz z ruskim naglasom, božajoč ji roko.

Prestrašena je zrla vame. Potem je mrnala (tisto naglo mrmanje me je pretreslo do mozga). »Kdo si? Si li Olga? V moji glavi se nepreštano vrtil vrtiljak, vrtil se in vrtil in ne morem ga ustaviti. In tudi jaz sedim na njem; vrtil se in vrtil, a ustavi se ne morem nikdar. Seveda, ko mi niso nikdar dovolili, da bi se ustavila. Vedno, vedno sem morala iti na pot, potovati in zopet oditi...«

Nuna se je dvignila in se ji približala.

»Ne mislite več na to,« ji je rekla, položivši ji roko na ramo. »To je zadnje potovanje in oddahnila se boste.«

A Marija Tarnovskaja je vzklila:

»Hočem se vzbuditi! Hočem se prebuditi in pripovedovati sanje dalje.«

In v tistih dolgih, sladkih, aprilskih dneh, mi je pripovedovala:

»Kje naj začnem? Da, tam, ko sem zaspala... na gugalnici v našem vrtu. Vroče je bilo skoro kakor tukaj...«

Oni dan sem bila dopolnila 16. leto in mati mi je slovesno, v navzočnosti očeta in sester privzdignila rudečkaste lase in jih pripela na glavo. Odslej nič več onih dolgih kit po ramah...

»Sličiti moraš odrasli gospodični,« je vzdihnila mati, »červano nisi še...«

»Pa da, saj sem!« sem vzklila jaz, ne umevajoč mamine pripombe.

»Ne, ne,« »Bledolčna moja.« Mati je majala z glavo, me božala po licu in me gledala s pogledom polnim mile tesnobe.

Stekla sem na vrt, ponosna na svoje lase bakrene barve, se usedla na gugalnico, zibala sem se sem in tja in se veselila, da mi je bil tilnik prost in hladen... Ko bi me videl tko Vasili...

Toda težile so me lasnice; vlekle so mi eno

las sem, eno tja; na potu so mi bile. Ustavila sem gugalnico, upognila glavo in v trenutku sem snela vse lasnice in jih vrila na tla. Bakrena čelada se je polagoma razpuščala in je potem padla do pasu. Povzpela sem se na gugalnico na noge in se zagnala v širokih lokih v zrak... Kako lepo je bilo! Čutila sem svoje lase za seboj plapolati v vetru kakor zastavo — in ob sunkih nazaj so mi obkrožili glavo kakor senca luči.

Smejala sem se in pela na glas vsa sama.

Kar se prikazata na dnu drevedra Vasilij in moj bratranec Trubeckij; šla sta, držeč se roko v roki, proti meni; kadila cigareto in me gledala. Skočila bi bila najraje dol in zbežala, a gugalnica je letela... nisem je mogla tako naglo ustaviti.

Oba moža sta me gledala. Gledala sta me, kakor me ni še nihče nikoli gledal... Čutila sem, kako mi je planila rudečica v lice. Nenadoma in nehoté sem spustila vrtiljake ter pokrila obraz z rokami. Začula sem krik — močnega sem zakričala jaz? — nato se je vse zavrtelo.

Videla sem za hip, kako se je dvignil pred menoj pečeni dreved, kakor bi me hotel

udariti v čelo, nato se je pogreznil in nekaj me je sunilo na tilnik.

Druga se ne spominjam več.

III.

Dneve, ki sledé, jih vidim kakor skozi sinji oblak. Vidim se v naslonjaču; moja mati sedi zraven mene ter kvačka z rumeno volno. Je čudno, da me navdaja z grozo rumena volna... a ne znam, kako povedati, ne vem, kako govoriti... Zbada me v tilniku... Potem vidim kako prihaja Vasilij, ki se smehlja: v rokah ima veliko kletko; sledi mu Olga, vsa radostna.

Beračenje in slinčni pojavi. Pišejo nam: "Edinost" se je že večkrat bavila beračenjem in z berači ter v treh besedah povdarjala, kako brezbriznost oblasti otežuje radodarnost ljudem, katerih je mnogo, izvrševanje človekoljubne dobrotelosti. Če pomislimo, da imamo v kazenskem zakoniku in še v posebnih zakonih točne predpise, ki dajejo oblastvom moč, da bdijo nad tem, da je človeške dobrotelosti deležen tisti, ki je je potreben in vreden, potem res ni mogoče drugega reči, kakor da so oblasti brezbrizna; zakaj v Trstu se berači v vseh mogočih oblikah toliko, da bo Trst v tem oziru kmalu zadobil žalosten sloves. Res je, beda je velika in naravno je, da je mnogo beračev. Toda dejstvo je, da tisti berači, ki se je jutraj pravil na sodniji radi nakupa neke hiše in popoldne moli roko na ulici, še vedno berači elegantno oblačeni po mestu; in koliko je beračev, ki se v tednu posvečajo svojemu vsakdanjemu opravilu, v nedeljo pa vzamejo kitaro ali kaj drugega v roko ter s svojimi zelo dvomljivimi muzikalnimi produkcijami tvorijo strah in trepet gostov v javnih lokalih v mestu in okolici in kaj je s pobirali čikov? Nekega večera sem sedel pred mestno kavarno. Naročil sem kavo, jo izpil in takoj plačal. To je trajalo, z ozirom na današnje natakaje, kakor pol ure. V tem času je obkolilo kavarne mize pet dečkov, ki so pobirali čike. Pri sedmi mizi je sedela družba Cehov, ki so bili na povratku iz Grada, kakor sem razbral iz njihovega glasnega pogovora, in ki so pobiranje čikov spremljali s prekleto malo laskavimi opazkami. Naj bo v taki češki družbi erkrat en sam čikanar, pa bodo naša oblavlja videla, kam spravijo Trst s svojo apatično brezbriznostjo. — Ali varnostna oblastva vedo, koliko ljudi trka vsak dan na vrata zasebnih stanovanj? Ali si mogoče predstavljajo, da je med temi berači marsikateri tat, ki na ta način išče priliko, kako bi obogatil vsakdanjo tatinsko kroniko? Naj se vendar oblastva zganajo, ter nam dajo gotovost, da kadar damo, damo res potrebnemu in naj tudi malo skrbijo za ugled mesta!

Kopanje in zdravje. V sedanjih dobrih kopanjih je treba imeti pred očmi, da ni vsak dnevni čas enako primeren za kopanje oziroma krštenje za telo in organizem. Na noben način ni kopanje zdravo jutraj in pred jutrikom. Kakor ni priporočljivo kopati se s polnim želodcem, tako je nevarno hoditi v vodo s praznim želodcem. Pri polnem želodcu razvija telo vsled prebavljajnega dela toliko toplote, da postane takojšnje ohlajenje lahko usodno. Pri praznem želodcu pa je vsled znižanega proizvajanja toplote telo manj odporno proti močnim učinkom kopeli. Po vsaki jedi je najbolje, da se čaka najmanj dve uri s kopanjem. Tudi ne smeš iti v vodo, kadar si razburjen ali razgret, ker se razgrela kri z ohlajenjem pritiska navadno proti srcu, kar lahko povzroči celo srčno klap.

Sprememba v cenah tobaka ekstrakta in protimrčnega praha. Finančno nadzornišvo poroča, da se bo od 26. t. m. dalje tobaki ekstrakt prodajal po sledečih cenah: Posode po 1 kg — 7 L, po 2 kg — 13,50 L, po 5 kg — 32 L, po 10 kg — 62 L, po 25 kg — 150 L.

Protimrčni prah se bo prodajal v vrečkah 10 kg po 10 L.

Ruski gledališki igralci uprizarjo v soboto ob 8.30 zvečer in v nedeljo ob isti uri v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu zanimivo predstavo s sledečim sporedom:

1) "Car Ahromej", starinska ruska komična opera v enem dejanju; glasba Pergameta; 2) "Večerni zvon", Intermezzo po glasbi Calkowskega; 3) Lubok: "Ruski vojak"; 4) Ruski humor-sarš, — nar. pesmi in nar. muzika; 5) "Mati in otroci", dramska miniatura-opera, po glasbi Pashalova; 6) "Spomin iz življenja ure", "Ljubov", fantast. opera iz franc. življenja, glasba Pergameta; 7) "Norec", dram. klas. monolog, spisal Apuhin; 8) Ruske nar. pesmi, romane, žive slike i. dr.

Ruska gledališka družba je s svojim originalnim repertoarjem s sodelovanjem ruske primadone v operi Marije Volkovske, soprana-lir. Ljudmile Lopatine, dram. soprana Aleksandre Surine, kinematogr. artista Vladimirja Ševčenka in znamen. ruskega dram. igralca Jakoba Dolzinskega začela svojo turnejo po Evropi že leta 1919. Njeni umetniški nastopi so bili povsod občinstvu v zadoščanje. Družba ima svoje originalne kulise, zgodovinske obleke i. dr.

Društvene vesti

"Glasbena Matica". Drevi ob 19.30 od-borova seja.

Slov. akad. fer. društvo "Balkan". Danes dne 26. t. m. se vrši ob 20.30 redni društveni sestanek z važnim dnevnim redom v navadnih prostorih. Ob 13.30 redna odborova seja, kjer zadnjič.

S. D. A. naznanja, da se vrši v četrtek, dne 2. avgusta izvanreden občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1) Sprememba pravil, 2) dopolnitev odbora, 3) službenosti.

Nožemna skupina SDA. Danes ob 20 redni sestanek. — Nač.

Javna knjižnica šentjakobske "Citralnice" posluje redno vsako nedeljo od 10.—11. ure popoldne v navadnih prostorih (stara policijska). Član je lahko vsakdo. Vpisnina znaša 1 liro in odškodnina za uporabo 1 liro mesečno. Opozarjajo se vsi člani, da se strogo drže pravil. Sprejemajo se darovi knjig. Rodoljubi, ki imajo doma knjige, ki jih ne rabijo, so vladno neoporeni, da jih blagohotno poklonijo knjižnici.

Osemdesetletnica Bleiweisovih "Novic"

Prve slovenske novine je začel izdajati Valentin Vodnik v Ljubljani dne 4. januarja 1797. pod imenom "Ljubljanske Novice". Na žalost je list izhajal samo do leta 1800, in smo ostali potem zopet več do 40 let brez časnika. Jedva leta 1843 dne "5. maliga serpana" (julija) smo dobili nov list: "Kmetijske in rokodelske novice". Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe. V red devane od Dohtarja Janeza Bleiweisov, ces. kralj. učbenika zdravilstva, Natisnil in založil Jožef Blaznik.

List je spretno urejevan in pisan. Prvi članek: "Kako se imajo naše kmetije popravljati, če bo prav?" začne sledeče: "Ljubi kmetije! v svojih življenjih toliko od kmetovskih povpraševanj slišite, da bi se skoraj čuditi mogli, kako de je še mogoče, da se na tem ali unim kmetišu (gruntu) še kaj popravi, da na katerim si je priden gospodar že trideset in več let prizadeval, svojo kmetijo popraviti, ako bi ne bile misli od teh reči tako razločne in ko bi ne bilo tako razločnih reči, ktere se popraviti dajo." Sledejo razni nasveti, celo opomini v verzih, kakor:

"Kmetu zemlja reče,
K'ne mu delat neče:
Le obdelaj me,
Al' obdelam te!"

Ali n. pr. v 3. števil. kratke pouk pod naslovom "Nemški in kranski cepci": Kaj se od cepcov nam pišejo v naših novicah! bo marsikdo rekel in se muzal, misleč, da mu prazne reči in s praznimi rečmi prazne besede v novicah ponujamo. Nas pa druga misel obhaja in upamo, da nam bote, ljubi kranski kmetje prav dali, če bote tudi z nemškimi cepci mlati ti poskusili." Sledi opis nemškega cepca.

"Novice" razpravljajo seveda o vsem in vsakemu sa na razpolago. Tu najdemo gospodarske članke razven pesmic, bohoritico razven gajice (od 1844—1846) Koseskega razven Premketa razven zknopov—24čn šerna, politika razven narodnega gospodarja, kmeta razven obrtnika, živinovodništvo poleg gramatike itd. Razne rubrike so: Kmetijstvo, rokodelstvo, povedke, pesmi, povesti domače, povesti vnanje, napoved bukev, zdravlila za človeka, zdravlila za živino, poduki razniga zapopadka, kratkečasnice, zmes, smertni list, ugankje, žitni kup itd. Prva leta najdemo stalno rubriko: "Urno, kaj je noviga?", kjer se ponoča v sledečem stilu: "Kje so pa le-

Iz tržaškega življenja

Roparski napad. Pred sinočnjim se je trgovec Anton Cesca, star 30 let, stanujoč v ul. Vidali št. 13, vračal domov. Radi pozne ure in oblačnega vremena je bila ulica malo obljubena in precej temna. Mož je dospel že do hiše, kjer stanuje; ravno je hotel odpreti duri, kar sta nenadoma skočila nanj dva neznanca, ki sta začela Cesco porivati in suvati. Medtem ko je imel Cesca posla z enim napadalcem, mu je drugi segnil v notranji žep ter mu ukradel listnico, v kateri je bilo 60 lir. Predno se je Cesca dobro zavedel, sta napadalca izginila v temi.

Včeraj jutraj se je Cesca podal na policijski komisariat v ulici G. Brunner ter naznanil dogodek orožnikom.

Blaznež. Predsinočnjim je neki elegantno oblačen mladenič sedel za mizo pred kavarno "Specchi" na trgu Unità ter začel naročevati najrazličnejše pijače, katere je potem zlivljal v listnico. Ljudje, ki so sedeli v njegovi bližini, so nekaj časa začudeni gledali mladeničovo počenje, naposled je nekdo stopil k telefonu v kavarno ter obvestil o dogodku družbo "Treves". S poslednje sta prihitela dva postreznika, ki sta mladeniča posadila v avtomobil, s katerim so ga prepeljali v opazovalnico. Mladenič se je izkazal za 20-letnega Josipa S., trgovskega agenta, dom iz Bergama.

Na potovanju se je ponesrečila. Včeraj jutraj je bila rešena postaja telefoničnim potom obveščena, da je z gorškim osebnim vlakom dospela na ročalsko postajo neka ženska, ki nujno potrebuje pomoči. Zdravnik se je nemudoma podal z avtomobilom na lice mesta, kjer je našel 35-letno zasebnico Angelo Lupieri, stanujočo v ulici Giuliani št. 38. Ženska je imela levo nogo zlomljeno v stopalu. Povedala je, da je šla obiskat znanca na deželi; ko je včeraj jutraj šla zarana na kolodvor, da se popelje zopet domov, se je medpotoma spodtaknila ob neki kamen na cesti ter se tako poškodovala. Ko ji je zdravnik uravnil zlomljeni ud, so žensko prepeljali v mestno bolnišnico, kjer so jo sprejeli v kirurški oddelku. Okrevala bo v 3 tednih.

Obupni čin zapuščene ženske. — Skočil pod vlak, ki jo smrtno nevarno poškoduje. Deklica Gilda Bellini, stara 19 let, rodom iz Vidma, uslužbena pri neki družini v ulici Alcaardi št. 323, je imela delj časa ljubavno razmerje z nekim mladeničem. Ljubimca sta se v zadnjem času sprla; zdi se, da mladenič ni maral več za Bellinijevo. Ta okoliščina je deklino silno potrla. Videla je v duhu, kako so se njene zlate sanje in nade, ki jih je stavila v svojo ljubezen, mahoma razblinile. Življenje ji je postalo nezno; zazdelo se ji je, da je njena usoda zapčena. Pred sinočnjim se je v ulici Navali, v bližini čuvajnice št. 123, vrgla pod potoški vlak. Kolesa s oji šla preko nog; vrhutega je nesrečna deklina zadobila še številne hude poškodbe po glavi. Strojovedja je takoj ustavil vlak; s pomočjo nekaterih železničarjev je Bellinijevo prenesel na kraj tira, med tem pa je čuvaj telefoničnim potom obvestil o dogodku rešilno postajo. — Zdravnik, ki je kmalu prihitel na lice mesta, je dal deklino nemudoma prepeljati v mestno bolnišnico. Tam so Bellinijevo operirali, a kljub temu je njeno stanje ostalo smrtno nevarno in je le malo upanja, da okrevi.

Iz tržaške pokrajine

Sežana. Kakor je obče znano, so tržni dnevi v Sežani vsakega 12. in 22. dne v mesecu; ako pa de na dan 12. ali 22. nedelja ali praznik, se vrši semenj naslednjega dne.

Meseca julija, kateri je najljubši v letu, je bilo prigranjen na semenj 1168 glav živine in sicer: 592 glav goveje živine, 299 konj in 277 prašičev. Cene goveje živine (volj, krave) so bile od 425—475 lir za kvintal žive teže. Cene konjev pa od 1000—3000 lir na glavo. Cene prašičev 6 tedenskih od 150—200 lir komad.

Manufaktura, leseno orodje, železo in drugi podobni predmeti so se prodajali po kakovosti, oziralo se je po največ na tržaške cene. Semnji v Sežani slove daleč na okoli, a zato so pa tudi prav dobro obiskani. Trdit se sme, da stojijo sežanski mesečni semnji na prvem mestu. Za v Sežano so lepe železniške zveze iz Trsta, Gorice, Vidma (Udine), Padove, Verone, Benetk, Pole, Reke, in Postojne.

Nadalje vozijo vozovi iz Istre skozi Bazovico in nazaj, kakor tudi avtomobil iz Trsta v Sežano in nazaj, in sicer nepretržno ves dan. Torej za ljudstvo jako ugodne zveze. Prihodnji semenj se bo vršil zaradi nedelje v ponedeljek, dne 13. avgusta t. l.

Postojna. (Razstava ženskih ročnih del na meščanski šoli v Postojni). Poleg risarskih izdelkov je razstavila meščanska šola tudi ročna dela svojih hospitantk. V pritličju pa so bili razstavljeni izdelki gojenk osemrazredne dekliske samostanske šole sester v Trnovem na Krasi. Vsa oprema razstave v I. nadstropju je bila okusno prirejena. Med cvetjem in zelenjem je bilo razstavljeno skrbno in okusno izdelano ročno delo. Soba je napravila na prvi pogled vtis modnega salona, ki ga je mogla opremiti le večja in mojstrska roka, katere obvladuje umetnost ročnega dela v vseh podrobnostih.

Najlepšo sliko so nudili predmeti razstavljeni ob sprednji steni. Zastori, bogato živobarvno vezene blazine, prti, prtiči, preproge

itd. so kar priklepale obiskovalce, posebno pa obiskovalke.

Ob drugih stenah in po sredi sobe pa je bilo razvrščeno telesno kakor tudi posteljno perilo od preprostega do najfinejšega, vse lepo prikrojeno in bogato vezeno. Posebno je omeniti še obleke okrašene z narodnimi motivi, domače obleke in pa perilne vzorce v miniaturo, ki so jasno govorili, kaj zmore večja in pridna ženska roka. Naravnost očarujoče je vplivala ta razstava na vsako ljubiteljico ženskih ročnih del.

V pritličju poslopja v dvoranji I. razreda so razstavila gojenke samostanske šole v Trnovem svoja snažna ročna dela, izvršena pod vodstvom vrlih šolskih sester. Ton razstave v I. nadstropju t. j. razstave meščanske šole, je bil preračunjen in umeren za hiše in potrebe premožnih meščanskih družin, meščanskih sob in osebne potrebe meščanskih dam. Razstava trnovske šole pa je bolj izražala skromnost ter je bila prilagojena praktičnim potrebam preproste domače hiše; imela je v sebi nekaj skromnega, praktično umerjenega in pomirno ljubeznivega. Tudi tu so bili razstavljeni predmeti, ki se rabijo v vsakdanjem življenju. Osebnost perilo skromno, a vendar okusno izdelano in le čuditi se je; kako mora tako natančno delo izvršiti nežna 12 do 16-letna dekletca. Prtiči in pregrinjala, nogavice, jopice, čipke in zavese: vse je bilo izvršeno enako lepo in skrbno. S takim delom se ne vežba le roka, utrjuje se tudi volja in ljubezen do natančnosti.

Celoten vtis razstave je bil kar najlepši. Z zadovoljstvom smo gledali delo naše mladine, ki proč od bojev življenja in trpe vsakdanjosti išče in tudi najde svoj cilj v delu in učenju. Ta razstava nam je podala jasno dokaz, da je sodba o današnji mladini vendarle pretremna in prenostranska. Koliko truda vztrajnosti, časa in idealnega poleta tiči v tem delu. Koliko nežnosti in ljubezni do predmeta, koliko deklinskih sanj in tihega domačega veselja je zapisanih v teh ljubkih izdelkih.

Dokler bo naš mladi rod iskal uresničenja svojih mladostnih želja v delu, ga bomo vedno veselili.

Vsega priznanja vreden je pa trud učiteljice ročnih del gđe. Čeč na meščanski šoli in šolske sestre, ki so bile duševne ustvariteljice in voditeljice tega ogromnega dela. Tolkje pozitivnosti in vztrajnosti ni vstanu stvariti le dolžnost, za tako delo je potrebno veliko poglobila in ljubezni. Da bi imeli mnogo tako nesebičnih in pozitivnih učiteljic med nami! To je sicer tiho in neopaženo, pa edino pravo narodno delo. — X.

Vesti z Goriškega

Akad. fer. društvo "Adrija" sklicuje za nedeljo, dne 29. t. m. ob 10. dopoldne svoj redni občni zbor, ki se bo vršil v Gorici v gornjih prostorih kavarne "Adriatic". Na dnevnem redu je med drugim poročilo o III. prosv. tečaju in ž njim združenem zboru na slov. akademice omladine iz Jul. Krajine.

Pozivamo vse tov. abituriente, da se udeležijo obnega zbora, kjer jim bo dana prilika vpisati se v edino delujočo akademsko društvo na Goriškem. Vsi vsi, ki vam je na srcu usoda in bodočnost svojega naroda, priključite se nam, da pojdemo združeni s tem večjo silo na delo za narod.

Razdrto. Prostovoljno gasilsko društvo v Razdrtu bo praznovalo 5. avgusta 25-letnico svojega obstoja. Da društvo na čim lepši način praznuje ta dan, priredi pri tej priliki veliko vrtno veselico, spojeno s kolesarsko dirko športnega društva "Adrije".

Ker obeta cela prireditve mnogo zabave in se bosta točili pri vrtni veselici rujna vipav-ska kapljica in dobro istrsko vino ter bo poskrbljeno tudi za prigrizek, se nadejamo obilne udeležbe s strani širšega občinstva.

Cisti dobiteč gre društvo, ki si mora v današnji sila težkih časih nabaviti iz svojega vose potrebno, predvsem neobhodno gasilsko orodje.

Na 5. avgusta vsi v vas pod sivi Nanos! Prostovoljno gasilsko društvo v Razdrtu priredi dne 5. avgusta vrtno veselico z igro, srečolovom, plesom in drugo zabavo.

Ob tej priliki se bo vršila tekma za dosego prvenstva v krogljanju (balincanju). Zmagovalci dobijo diplomu in sijajno nagrado.

Prosimo sosedna društva, da ne priredijo za ta dan nobenih veselic in se v čim večjem številu odzovejo našemu vabilu. — Odbor.

S. D. A. priredi dne 5. avgusta ob priliki 25-letnice Gasilskega društva v Razdrtu predstoje 50-kilometersko kolesarsko dirko: Razdrto, Senožeče, Storie, Sežana, Povir, Divaca, Senožeče, Razdrto. Dirka je dostopna dirkačem vseh sloj. društev v Jul. Krajini. Vpisuje se najkasneje do 3. avgusta t. l. pri "Gasil. društvu" v Razdrtu in pri tajniku SDA v Trstu (Zerjal Drago, Gradstela 801). — Odbor.

Oslavje-Pevzina. Prosvetno društvo "Soča" v Oslavju vabi na veselico, ki jo priredi v nedeljo dne 29. julija popoldne na dvorišču gostilne Petra Primožiča. Na sporedu je igra "Stari gredi", petje, godba in po predstavi prsta zabava.

Smrt radi ptičjege gnezda. Pred dnevi je padel 53-letni mizar Rafael Batič, stanujoč v ul. Cappella št. 74, z drevesa, ki je pobiral iz ptičjege gnezda mladiče. Ker si je pri padcu razbil lobanjo, so ga prepeljali v bolnišnico usmiljenih bratov, kjer je v nedeljo umrl.

Pozabljena denarnica. V soboto je nekdo pozabil v Horvotovi klobučarni v ulici

Oberdan (Caserna) denarnico z razno vsebino. Dotični pozabljenec dobi v trgovini, če se zglaši, denarnico nazaj.

Poškodba spomenika v ljudskem vrtu. V goriškem ljudskem vrtu se nahaja majhen spomenik, postavljn Viktorju Locchi-ju, pesniku in dobrovoljcu, ki je padel na Kalvariji. Te dni je bil ta spomenik poškodovan in oskrnjen od zlobne roke. Ko bi se nahajal spomenik na docela slovenskem ozemlju, bi zašumelo po celi Italiji, da so barbari zopet oskrnili spomenik italijanskega vojaka in takoj bi se dvignile trume fašistov, da maščujejo oskrumbo. Toda ker se je ta čin dogodil v "italianissimi" Gorici, se živ krst za to ne zmeni.

Sestanek inženirjev iz Julijske Benetije v Gorici. V nedeljo se sestanejo v Gorici inženirji in arhitekti iz Trsta, Pule, Vidna in Gorice. Razpravljali bodo o vprašanih tehničnih in ekonomskih značajah, ki so pereče važnosti za tržaško, istrsko in furlansko pokrajino.

Oranje s pomočjo elektrike. V soboto so se vršili na Ritterjevem posestvu v Ča Vescovo v bližini Terza in Ogleda poskusi električnega oranja, ki so se dobro obnesli. Poskusom je prisostvovala množica povabljenih gostov, med njimi tudi general Farra, generalni nadzornik narodne milicije.

Obmejna politika. Kakor doznavamo, je prejelo veliko slovenskih učiteljev odlok, glasom katerega so z 30. septembrom odstavljni od službe. Iz odloka ne sledi, ali gre za trajno odpustitve iz službe, ali pa samo provizorično, dokler ne vložo novih prošenj.

Zbor srednješolcev, ki bi se imel vršiti letos v Vipavi, se bo vršil v Gorici dne 27. in 28. t. m., na katerega se vabi vse srednješolsko dijaštvo. Zbor bo razpravljal o vseh aktualnih dijaških zadevah in potrebah.

Dne 29. t. m. zvečer se bo vršila v Trg. domu prireditve s sledečim sporedom: 1) O. Zupančič: "Manom Josipa Murina-Aleksandrov" (Uvod), deklamacija; 2) Gonod: "Maria", solospjev s spremljevanjem klavirja; 3) "Norec", monolog; 4) O. Zupančič: "Oranje", deklam.; 5) Ipavec: "Curi-Muri", solospjev s sprem. klavirja; 6) "Otroška tragedija", drama v 3. dejanjih. — Pripr. odbor.

Književnost in umetnost

Sienkiewicz H., "Z ognjem in mečem." Zgodovinski roman. Poslovenit dr. R. Mole. 9. snopič. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena posameznega snopiča s poštnino vred Din. 9.

Pravkar je izšel 9. snopič Sienkiewiczjevih romanov, ki jih je začela izdajati Tiskovna zadruga v Ljubljani z romanom "Z ognjem in mečem". Zadnji snopič izide v kratkem.

Josip Stritar: Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavac in Pavel Flere. Z risbami okrasil Saša Santel. V Ljubljani 1923. Izdala, natisnila in založila Učiteljska tiskarna. St. LXX. + 411. Cena elegantno vezani knjigi 60 Din.

V znani Erjavac-Fleretovi zbirki "Slovenski pesniki in pisatelji", ki jo je zdala podjetna Učiteljska tiskarna, je izšel sedaj za Levstikom, Erjavcem in Valjavcem tudi Nestor naših živih pisateljev, to je Josip Stritar. Pisati o samem Stritarju in njegovem delu bi bilo danes že odveč, saj ga menda ni šolarčka, ki bi ne poznal tege imena, zato je bilo vsekakor umestno, da je izšel že sedaj tudi v mladinski izdaji, po kateri bodo pa gotovo radi segli tudi najširši krogi odraslega občinstva, ker so njegovi spisi že davno pošli. Tudi Stritar je do vseh podrobnosti urejen po vzorcu prejšnjih zvezkov ter elegantne edicije ter obsega obširen življenjepis s oceno Stritarjevega dela, pesmi za mladino, razne pesmi, basni, prizore in igrokaze, povesti, poučne spise ter podroben tolmach. Tako je pokazan Stritar z vseh vidikov svojega obširnega udejstvovanja po najbolj posrečenih produktih z dotičnih polj. Mož stoji pred nami v celoti, zato pa tudi v vsej svoji močnatosti in to je tudi največja zasluga obeh prirediteljev, kojih metoda je znana in preizkušena že po dosedanjih njunih izdajah naših klasikov. Kakor vsi dosedajni zvezki, je tudi Stritar bogato ilustriran, in sicer po Saši Santlu, ki ga pozna slovensko občinstvo že dolgo kot enega najboljših naših ilustratorjev. Glede na vse to, knjigo najtopleje priporočamo, saj je cena pri njni razkošni opremi in veliki obseznosti več kot nizka. Prihodnji zvezki te najlepše zbirke današnjega našega knjižnega trga, na katero bo lahko ponosen ves narod, ko bo dokončana, bodo obsegali Simona Jenka (ki je že v tisku), nadalje A. M. Slomška, J. Kersnika in Iv. Tavčarja.

DAROV!

Za bedno družino Peganovo daruje Ludovik Zerjav, Brezovica L 10. Denar hrani upravnishvo.

Bivši dijak nabrali v Postojni za "Dijaško Matico" L 60. Denar hrani upravnishvo.

Rolaki! Ne zabite na šolsko društvo!

Dovoljene so Kmetijski družbi za Kranjsko. Toda že v 4. številki objavljajo sledečo prošnjo: "Z veseljem na znanje damo, da se je zgodilo, kar smo vošili namreč de so te novice ne samo v naši deželi, ampak tudi na Stajer-ski, Horvaskim in clo v Dalmaciji veliko pri-jatelj našle. — Ker so se novice tako v vse naše sosedne dežele razširile, vsino, de bi naš prijatelj tudi iz teh dežel svoje skušnje, po-vesti iz njih sejmov, oznamila svojih iznajb, posebne pogodbe, novo natisnjene bukve ali knjige itd. vedit dali. Z veseljem bomo vse v teh novicah na znanje dali in tako storili, de se bo v teh listih vse bralo, kar kmetijstvo in obertnost teh dežel utiče. To je, kar mi želi-mo!"

Ampak takratni rodoljubi so pod zastavo "kmetijstva in obertnosti" opravljali nacionalno agitatorsko delo. L. 1845 se piše "Novicam k novemu letu iz Celovca": "Ko bi ptičica bil pa perutice imel, bi v krovima letu Slovence povsod obiskal; bi vse kraje obletel, kjerkoli žive; bodi na Zili ali Dravi, na Savini ali Savi, na Muri ali Beli, ali Nadiži ali pa blizo morja sil-ni-ga — povsod bi jim srecal vošil."

List ima v začetku z jezikom velike težave. Samo nekaj primerov: Kemija je ločba: tele-graf je dalinopisnik; pogorelska družba; istinga je kapital; "železna cesta: hlapon-lokomotiva; denarna sparovka je hranilnica; žitni kup itd. V začetku so "Novice" navezane na prevajanje raznih nemških spisov. Toda že leta 1844 citamo v poročilu o občnem zboru Kmetijske družbe sledeče: "Rečeno je tudi bilo, de od vseh krajev zmajr več slovenskih dopisov, in sestav-kov pošiljajo, in nam ni treba veliko več iz dru-ziga jezika prestavljati. Več, ko trideset pisate-ljev je, ki pišejo za naše Novice."

Prva številka "Novice" se je natisnila v 600 izvodih. L. 1844 ima list že 1062, l. 1846 že 1257 in l. 1847 že 1451 "deležnikov" t. j. naročnikov. Tu niso vsi isti izvodi, ki so se po-siljali raznim drugim kmetijskim družbam in uradom. L. 1849 pa citamo: "Od Novic je bilo povedano, da se njih prejemniki od leta do leta množijo, in de je že rajtinja od vseh te-čajev skupej skazala, de Novice od svojega začetka noter dozdaj družbi niso ne eniga vi-vratku, ki mu je sledila večja svoboda, obo-stiti tudi v pogledu tiska, so Novice dobile ne-kaj konkurentov, a Bleiweis je skupno z Bla-žkom prevzel že upehjeni list v svojo last. To se mu je mnogo zamerilo, a mnogi so trdili, da se je ta prenos izvršil celo na veliko matri-čno škodo Kmetijske družbe. Bleiweis na to

Naše obrtno šolstvo

Obrtno-nadaljevalne šole v goriški okolici so zaključile šolsko leto 1922-23 z razstavami strokovnih izdelkov svojih vajencev in vajenk. Te razstave so bile v Renčah dne 10./VI., v Mirnu dne 29./VI., v Solkanu dne 1./VII. in v Vrtojbi dne 8. t. m.

Ponosni smo na delovanje teh šol, ki delajo čast našemu učiteljstvu, našemu obrtnemu naraščanju, a tudi našim občanom, ki toliko žrtvujejo v vzgojne namene za svoje rokodelce. In prav je tako! S 1000% se vrača ta glav-nica in osrečuje se mnogo družin s tem bla-goslovljenim delom. Strokovna obrtna izo-brazba je življenjski pogoj v sedanjih dneh, ko grozi brezposelnost našemu malemu obrt-niku.

Obrtno nadaljevalni šoli v Mirnu in Solkanu imata do 150 učencev vseh rokodelstev v treh tečajih. Dva tečaja sta stavbene in eden obla-čilne obrti. V tečaju za oblačilno obrt so ve-činoma nad 15 let stare deklice, ki se uče strokovnega, krojnega in prostoročnega risa-nja, šivanja, vezanja, teorije o gospodinjstvu, strokovnega spisa, obrtnega računstva in italijanščine.

Strokovno risanje na šolah v Renčah, Mirnu, Solkanu in Vrtojbi je poučeval gospod Anton Ferlat, strokovni risarski učitelj v Mirnu. Njegova zasluga je ta res praktični in smotni pouk za vse rokodelce: zidarje, mizarje, kovače vseh strok, kamnarje, kolarje, slikarje, čevljarje in krojače. Res pester spre-membe!

Zidarski vajenci izdelujejo razne zidne zveze, oblikovne kamne, obkrajke, najrazlič-njeje elemente stavbnih obisk, stropovja, svode in oboke, konstrukcije stopnic, dimnj-kov, vrat, oken, ogelnikov, raznovrstna stre-šja in končno tudi načrte najrazličnejših va-ških poslopij od priprave stavnjaka do mo-derne palače in to v tlorisu, pročelju in prerezu.

Mizarji so razstavili dovršene risbe iz stav-benega in pohištvenega mizarstva. Tu viditi lesne zveze, pode, dele vrat, konstrukcije naj-različnejših oken, stopnic itd. Res se moraš začuditi pohištvenim mizarjem, ki ti pokažejo najpriprostejšo desko pralnico do najpopol-nejši kredence, navadno stolic in najmoder-nejši

Kolika sreča je takšna izobrazba za našega malega obrtnika, ve le tisti, ki sam lastno-ročno izrablja njene dobrate. Res bedak je, ki ne vaje, ki ne obiskuje teh praktičnih šol, ki osposobijo našega rokodelca, da se dvigne nad navadnega pomočnika, kateri ne more najti v sedanji brezposelnosti vsakdanjega dela samo radi prepletega svojega strokovnega znanja, katero ga ne more dvigniti do samostojne podjetnosti.

V Solkanu so pridružili šolski razstavi še mizarske izdelke mlajših mizarskih pomočnikov, ki so že obiskovali obrtno šolo. V šolskih vezah in v razredih prvega nadstropja je bila popolna mizarska razstava in nehoti si misli, da si na tržakiščah semnju v miniaturi. Izložene so bile popolne spalnice, naslonjači, mize z okraski in brez okraskov, s šahovim poljem itd. z označenimi cenami in razprodali so vsa razstava ter tudi dobili nekaj naročil. To je gospodarsko delo naših obrtnih šol, ki dela najpopolnejšo čast našemu kulturnemu delavcu — našemu učitelju!

V Mirnu in Solkanu so priredili tudi razstavo oblačilne stroke enega tečaja obrtnih šol, katere obiskujejo nad 15-letne deklice. V obeh krajih pa je šolsko vodstvo razstavilo še vsa ženska ročna dela deklic ljudske šole. Ogledali smo si to razstavo v Mirnu.

Z veseljem priznavamo delo našega učitelja, a tako poštovno delo gospodinjstva učitelje Slave Vilhar in Jožice Mozetič zasluži še posebno pohvalo. Mirenska ženska mizarska letna in potem še nadaljevanje v obrtni šoli, kjer so izdelovale že oblike z najlepšimi narod. vezinami. Kolika dragocena deklica, da si izkriščajjo prosti čas z delom svojih pridnih rok in ne s pohajkovanjem okrog sosednih hiš, s postopanjem po cestah in z nepotrebnim jezikanjem. Kolika dragocena je bila v tej prostorni šolski sobi, kjer si videl cele skladne ročnih izdelkov od malega robčastega črna podložka do najpopolnejše vezene posteljine perila.

Vajenje obrtne šole so risale naravne telesne oblike, krajine vzorce za oblačilne dele in popolne obleke na temelju po osebah vzeti mer — torej vse v naravni velikosti. S koliko zanimivostjo in prirojenjo žensko radostjo, ki je mati ukaže, da se ogleda dekleta obleke in bluze iz belega in barvastega atamiza z raznobirnimi narodnimi motivi s križnimi vbodi. Tu si opazil cele garniture fino vezene žvolnega, namiznega in posteljine perila. Posluževalo so se pri tem zankanja, luknjicaste vbode in beškega (Richelieu) vezanja. Posebno lepi so bili prtiči, namizne proge in prti ter vsakovrstni posodni podložki z najprejše vezene in narodnih motivih. Nežni izdelki otroškega perila: raznovrstni predpasniki, srajčke, živilci, hlačke, kapice, čepice, čevljički, podbradki itd. so vzbujali občo pozornost vseh radovednih opazovalcev in veselost še radovednejših opazovalcev. Poleg teh pa še nebroj najrazličnejših zobčanih podložkov za svetilke, koske, steklenice in čaše, torbice itd. vse v mnogoterih vbodih in okusnem harmoničnem zlivanju barv s pisano vezinjo po moravskih, podkarpatskih in bolgarskih motivih. Vse polno je bilo izdelkov s poučnimi vzorci in reči in napisu za kuhinjske okraske s pestro narodno vezinjo. Najrazličnejši kombinirani srajci in hlačke ter spodnji krili po enostavnih krojih so vzbujali pozornost pri spretnih gledalcih, ki se razumevajo na ročna dela. Najrazličnejši narodni motivi na otroških izdelkih z lepimi enostavnimi monogrami, srajčni okraski, vogelni hlački, vezene iz Siceve zbirke itd. so pričale, da so imele mirenske učence spretno učiteljice, ki popolnoma umevajo vezno tehniko in vso njeno umetnost s posebnim estetičnim čutom v naših narodnih nošah. Lepa, da čarobna je ta vzgoja umetniškega čuta! Deklica si va veze perilo, goji na oknu cvetlice, snaži hišo in ureja svoj vrt, blazi svoje srce in bistri svoj duh; ta ima umetniški čut. Blagor nji!

Vsa razstava je dokazala, da sta njeni prirediteljici prešinjene z zmislo za umetnost in lepoto, z najidealnejšo vno in marljivostjo za posnemanje narodne ornametike in njenim uporabljanjem pri namiznem, životnem in postelnem perilu in stanovanjskih perilih okrasih. Siceva zbirka in spretnost roke mirenske deklice so se udeležile pri teh razstavljanih delih in dokazale lepoto naših krasnih narodnih belih in pisanih vezin, ki vzbujajo v našem žensstvu pravi estetični narodni čut in ljubezen do lepih narodnih noš. Blagoslovljeno bodi to delo, ki osrečuje naš ženski naraščaj in pomnožuje njegovo delavno energijo in ljubezen do šivanja in vezenja, ki je tako uspešno, dobrodojno in koristno nadomestilo za nepotrebnost ženske blebetavosti in vaško kvantanje.

Umetnost je tudi, da pohvalimo izdelke obrtnega spisa, računstva in enostavnega knjigovodstva na vseh teh šolah in resnico povemo, ako rečemo, da so bili najpopolnejši in najpraktičnejši oni izdelki mirenskih deklic.

Dekliški oddelki obrtno-nadaljevalne šole v Mirnu in Solkanu dokazujejo kako potrebno je, da se nudi tudi našemu žensstvu več strokovnega pouka. Kako nujen potreben bi bil tudi pouk iz praktičnega gospodinjstva in

kuhanja, ve le oni, ki pozna življenje našega malega obrtnika in kmetja. S stroški bi bila združena taka šola, a pri vztrajnosti našega učiteljskega in poštovnosti naših občin in starišev naših deklc bi se mogla udeležiti vsaj v večjih krajih.

Reško, mirensko, solkansko in vrtojensko učiteljsko bodi ponosno na svoje delo.

Gospodarstvo

Letošnji žitni pridelek bo večji kakor lanski. Mednarodni inštitut za poljedelstvo v Rimu sporoča, da je pridelek pšenice v Evropi, ki je bil lansko leto radi slabih vremenskih okoliščin zelo pihal, letos precej zadovoljiv. V vseh državah, v katerih so nam na razpolago podatki in ki pridelajo približno 40 proc. evropskega žita (razen Rusije) je pridelek boljši kakor lansko leto in sicer za kakih 21 milijonov stotov, t. j. za 17 proc. vsega pridelka. Letošnji pridelek je sploh najboljši po vojni in približno isti kakor povprečni pridelek zadnjih petih let pred vojno. Tudi v državah, o katerih nimamo poročil, je letošnja žetev vsakako boljša kakor lanska, dasi ni tako dobra kakor v predvojnem času.

Po začasnih cenitvah je pridelek v Kanadi in Združenih državah za 18 milijonov stotov, t. j. za 5 proc. manjši kakor lanski. Toda pomisliti je treba, da je bila lanska žetev izredno bogata; kajti letošnji pridelek je še vedno za 32 milijonov stotov, t. j. 10 proc. večji kakor pridelki iz leta 1917. ali 1921.

Ako pristojemo še pridelek v Indiji in na Japonskem, nam pokaže račun, da je letošnji pridelek za 23 milijonov stotov, t. j. 4 proc. večji kakor lansko leto.

Pet razredov evropske valute. Valutne razmere postajajo v Evropi od dne do dne neznožje. Ako vzamemo za podlago denarnega preračunavanja ameriški dolar, ki je po 1. 1914 tudi mnogo izgubil na vrednosti, pridemo do sledečih zaključkov:

Evropa se danes deli na pet razredov. V prvo kategorijo spadajo: Anglija, Švedska, Holandska, Švica. Te države imajo dober denar. V drugi razred se računajo: Norveška, Danska in Španija. V tretjo kategorijo spadajo Francija, Belgija in Italija. V četrtem razredu so: Čehoslovaka, Jugoslavija, Rumunija, Bolgarska, Grška, Albanija, Finska, Estonija, Litva, Letka in Portugalska. Peta kategorija obsega Rusijo, Nemčijo, Avstrijo, Poljsko, Madžarsko in Turčijo. — Prva kategorija se nahaja kljub dobri valuti v nenormalnih razmerah. Polomi sicer niso na dnevnem redu, a tudi niso redki in izredni pojavi. Davčni vijak je v Angliji, Švedski in Švici velik in pritiska s silo na davkoplačevalce. V državah druge kategorije je depresija manjša, toda je v njih draginja vendarle večja kot l. 1918., vsled česar trpijo največ srednji sloji. V državah tretje vsi sloji. Četrta kategorija, v kateri je Jugoslavija, trpi na depresiji 75 — 99 odstotkov. Poslednji razred valutarno zlomljenih držav nam nudi sliko denarnega bankrota, lakote, bede in splošnega pomanjkanja.

Stinacovo premoženje. Znano je, da si namerava nemška vlada pomagati pri plačevanju vojne odškodnine s tem, da bo pritisnila na zasebne podjetnike z zahtevu, da tudi ti pripomorejo s primernimi prispevki k plačilu odškodnine. Veliki podjetniki pa si znajo tudi pomagati; da se izognejo plačevanju pristojbin, naložijo svoje kapitalne v inozemstvo. Tako je n. pr. Stinnes soudeležan v Danskem pri petih večjih podjetjih, na Holandskem pri desetih; ravno tako ima Stinnes veliko besedo v Poljski Šleziji, na Švedskem je naložil en milijon lir šterlin.

Borzna poročila.

Trst, dne 25. julija 1923.

Cosulich	207
Dalmatia	255
Gerolmich	1190
Libera Tristina	413
Lloyd	1415
Lussino	615
Martiniolich	141
Oceanica	90
Premuda	640
Tripcovich	281
Ampele	510
Cement Dalmatia	312
Cement Spalato	228

Valuta na tržakiščah.

Trst, dne 25. julija 1923.

ogrsko krone	0.10	0.15
avstrijske krone	0.0320	0.0330
čehoslovanske krone	68.30	68.80
dinarji	24.00	24.20
leji	11.75	12.25
marke	0.0045	0.0060
dolarji	22.80	23.00
francoski franki	135.25	135.75
švicarski franki	407.00	410.00
angleški funti papirnati	105.40	105.70

Mali oglasi v „Edinosti“ imajo najboljši uspeh.

napade ljuto odgovarja na običnem zboru Kmetijske družbe 1. 1849 in v „Novicah“ leta 1850, ko je o stvari razpravljalo celo neki današki list. Ravno tako ostro zavrača one, ki se hudejejo, da „Novice“, osobito po 1848. letu, ne prinašajo samo gospodarske, nego tudi druge razprave, predvsem seveda pravne narodnopolitične vsebine. Bleiweis pravi: „De Novice se niso nikdar s samim kmetijstvom in rokodelstvom pečale, ampak de so zraven tega vedno bile list za omiko in pouk ljudstva sploh, česar pa tisti ne vedo, ki se pred sušcem 1848. za slov. časopis še zmenili niso.“

„Kmetijske in rokodelske novice“ so izhajale do 1. 1902. Na časnikarskem polju orale so ledino in so bile vodilni politični organ Slovencev, ko je bil Bleiweis, oče slovenskega naroda, na vrhuncu svoje slave. V kulturni in politični zgodovini Slovencev zavzemajo odlično, morda danes celo vse premočno vstopno mesto. Nastale in narod budile so takrat, ko je vsak rodoljub v Sloveniji bil vse in se je moral udeleževati na najraznovrstnejših poljih narodnega dela. Bleiweis sam je tipičen za to dobo: Je zdravnik in živinovozdravnik, je profesor na medicinski in kirurški šoli, je profesor na podkovski šoli v

Ljubljani, je novinar, je politikar, je tajnik Kmetijske družbe, pisatelj gospodarskih in slovstvenih knjig itd. „Novice“ so verna slika te dobe in mnogostran. nar. delavcev tistih dni. Ko bi tedaj pred 80 leti nekdo rekel Bleiweis in njegovim prijateljem, da bo po 80 letih izhajalo že okroglo 100 slovenskih listov, oni bi ga smatrali najmanj za fanta in neresnega človeka. Ako pa bi bil takrat kdo dejal, da bodo Slovenci po 80 letih svobodni, rešeni nemškega jarma in da baš „Novice“ v tem pravcu prve gradijo pot? Godilo bi se mu morda isto, kar bi se danes zgodilo človeku, ki bi n. pr. dejal, da bomo Slovenci čez nadaljnih 80 let imeli s Srbi in Hrvači skupen jezik.

Jubilej Bleiweisovih „Novic“ je jubilej narodnega dela, je jubilej vseh onih, ki razmišljajo, delajo in trpe za boljšo bodočnost naroda.

Prvi slovenski novinski program. „Oznanilo.“ s katerim so „Novice“ prvič „na svetloblo stopile“, je pisano v bohorici in se glasi tako-le:

„Učenosti, umetnosti in znanjenja so se v kratkih letih tako razširile, da kdor koli z njimi naprej ne hiti, ne posnema, kar so

Mali oglasi

ZA ČRNO PRST, potrebujete gospodične dobre gorske čevlje. Po zelo nizki ceni se prodaja en par malo obrabljenih. Naslov pri upravi. 1033

BABICA, diplomirana, sprejema noseče, govori slovensko, ljubezna oskrba, tajnost zjamčena. Corso Garibaldi 23, I. 1018

SPALNE SOBE in kuhinje, moderne, prodajam. Sprejemam naročila in popravila. Majcen, mizar, Torquato Tasso 28, vogal Udine. 1034

NA PRODAJ V PTUJU velika, trinadstropna hiša z 8 stanovanji. Vsako stanovanje ima 4 parketirane sobe, kuhinjo in pritlikline. Lasten vodovod z motornim pogonom. Voda in plinska razsvetljava napeljana v vsako stanovanje. Pri hiši je 3000 qm obdelanega vrta. Hiša (ki je na zelo prometni ulici) je primerna za trgovino z mešanim blagom in gostilno ali katerisibodi; podjetje. Cena zelo ugodna. Samo resni kupci dobijo pojasnila pri G. Bezenšku, graščinskemu oskrbniku v Ptuj (Jugoslavija). 1025

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Montenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

SREBRO, zlato in briljante plača več kot drugi Pertot, via S. Francesco 15, II. 45

ZABNICE, angleške ključavnice, ključi, mizarske klopi, obliči, pile, vijaki, železna volna, žebliji itd. Skladišče železnin, Via Filzi 17. 1001

PODURADNIK, zmožen manjših pisarniških del, pošten in zanesljiv, išče službe. Poudbe pod „Zanesljiv“ na upravništvu. 950

POSTELJE od L 90 naprej, chiffoniers 220, nočne omare 50, vzmeti, žimnice L 60. Via Fonderia 3. 1022

GLASOVIR, lep, dobro ohranjen, se prodaja. Karolina Dužnik, Hrenovice št. 56, pri fari. 1029

TRG. POMOČNIK podpuno vješt delikatesnoj struci, samostalna sila, prima se za mesec september. Prednost imadu vješt aranžirji izloga. Ponudbe sa oznakom plače na trdku: Srečko Tekauc i drug, Zagreb, Ilica broj 67. 1030

GLASOVIR, dobro ohranjen, se prodaja. Več se izve v Knežaku št. 105 — Sv. Peter na Krasu. 1028

Stara znana zlatarna

MIH. ZITRIN
Corso Vitt. Em. III. 47

kupuje in zamenjuje zlato, srebro in drage kamne po najugodnejših cenah. — Lastna delavnica za izdelovanje in popravila vseh v to stroko spadajočih del. (53)

Dr. Cicero Michelangelo
Postojna (vita Jurca)

Zdravljenje potom elektrike
Vsak dan od 9-12 in 16-19. 52

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obreštuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved po 5% ako znašajo 20-30.000 Lit. po 6% ako znašajo 30-40.000 „ po 6% ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženja nad 2300 zadržnikov, vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

TISKARNO

prodam zelo ugodno, eventuelno sprejemem družabnika.

HINKO SAX, Idrija.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca šte. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obreštuje

po 4%

veče in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Št. telef. 25-67.

Naročajte in širite „EDINOST“

Tiskarna „Edinost“ v Trstu
Izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno
Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

JADRANSKA BANKA
CENTRALA TRST

Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000

Podružnice: Opatija, Zadar, Dunaj.

Afilirani zavodi: **Jadranska Banka Beograd** in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novigrad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

NEW-YORK: **Frank Saksar State Bank**

VALPARAISO: **Banco Yugoslavo de Chile**

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

Na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obreštuje po 3 1/2%. Na odpoved vezane vloge obreštuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio šte. 5 — Via S. Nicolò šte. 9

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Plagajna postaja od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.

napade ljuto odgovarja na običnem zboru Kmetijske družbe 1. 1849 in v „Novicah“ leta 1850, ko je o stvari razpravljalo celo neki današki list. Ravno tako ostro zavrača one, ki se hudejejo, da „Novice“, osobito po 1848. letu, ne prinašajo samo gospodarske, nego tudi druge razprave, predvsem seveda pravne narodnopolitične vsebine. Bleiweis pravi: „De Novice se niso nikdar s samim kmetijstvom in rokodelstvom pečale, ampak de so zraven tega vedno bile list za omiko in pouk ljudstva sploh, česar pa tisti ne vedo, ki se pred sušcem 1848. za slov. časopis še zmenili niso.“

„Kmetijske in rokodelske novice“ so izhajale do 1. 1902. Na časnikarskem polju orale so ledino in so bile vodilni politični organ Slovencev, ko je bil Bleiweis, oče slovenskega naroda, na vrhuncu svoje slave. V kulturni in politični zgodovini Slovencev zavzemajo odlično, morda danes celo vse premočno vstopno mesto. Nastale in narod budile so takrat, ko je vsak rodoljub v Sloveniji bil vse in se je moral udeleževati na najraznovrstnejših poljih narodnega dela. Bleiweis sam je tipičen za to dobo: Je zdravnik in živinovozdravnik, je profesor na medicinski in kirurški šoli, je profesor na podkovski šoli v

Ljubljani, je novinar, je politikar, je tajnik Kmetijske družbe, pisatelj gospodarskih in slovstvenih knjig itd. „Novice“ so verna slika te dobe in mnogostran. nar. delavcev tistih dni. Ko bi tedaj pred 80 leti nekdo rekel Bleiweis in njegovim prijateljem, da bo po 80 letih izhajalo že okroglo 100 slovenskih listov, oni bi ga smatrali najmanj za fanta in neresnega človeka. Ako pa bi bil takrat kdo dejal, da bodo Slovenci po 80 letih svobodni, rešeni nemškega jarma in da baš „Novice“ v tem pravcu prve gradijo pot? Godilo bi se mu morda isto, kar bi se danes zgodilo človeku, ki bi n. pr. dejal, da bomo Slovenci čez nadaljnih 80 let imeli s Srbi in Hrvači skupen jezik.

Jubilej Bleiweisovih „Novic“ je jubilej narodnega dela, je jubilej vseh onih, ki razmišljajo, delajo in trpe za boljšo bodočnost naroda.

Prvi slovenski novinski program. „Oznanilo.“ s katerim so „Novice“ prvič „na svetloblo stopile“, je pisano v bohorici in se glasi tako-le:

„Učenosti, umetnosti in znanjenja so se v kratkih letih tako razširile, da kdor koli z njimi naprej ne hiti, ne posnema, kar so

drugi koristnega znajdi, ampak se terdovdatno stariga derži, gre rakovo pot, vsaki dan menja, se z dajnim obznanjem sveta ne znajde, v sredi svojih rojakov, znancov in prijateljev si neznan put dežele zdi, in se ne more nikakor pomagati.

Zlasti krajskim kmetom in rokodelcem, kateri se ptujih jezikov niso učili, se tako godi. Kar vidijo, slišijo ali berejo, znajo posnemati, toda malo, ker ti po redkim zvunaj dežele grejo, in malo berejo, ker ptujih jezikov ne razumijo, in v krajskim jeziku zvunaj molitvic nič pisaniga ni. Zlasti te iznaniči z vsm, kar so učenosti in umetnosti njim koristniga znajdile, jim pokazati in jih napeljati, kako se z nar. najimstvom perzadanjem vsako delo opravi, kako in kje znajo svoj perdelk s pridam v dnu spravit, kako in kje znajo za se potrebne reči, to je orodje, živež, obleko in t. d. po ceni si previditi, kako verte obdelavati, — drevje ravnati, saditi, čediti, in cepiti, kako čeblice, židne gosence (sviloprejke), domačo živino in perotno ravnati, sploh jim pot kazat, po kateri hodivši bojo brez velika perzadanja ahajali, sebi in svoji družini bolj ohlapno življenje poveršiti zamogli, — kmetje in rokodelci opomniti nemarnost, nerodnost in škodljivih navad, ktere njih stan nar več

greno, jim navod dati, kako znajo svoje zdravje, ta nar več dar božji perhraniti, in si milo življenje dolgo obvarovati, je namene teh novic. Kmetovske in rokodelske djanja, ktere se v drugih deželah drugačje, kakor per nas opravljajo, bodo razsojene, koristne nasvetvane, mejn koristne odsvetvane. Nove znanjenja bodo ročno oznanjene, pa tudi razsojene, če so posnemana vredne ali ne.

Kmetijske in rokodelske v slovenskim natisnene bukve (knjige) bodo zvesto pregledane, in njih vrednost pošteno predvarjena. Vse viksi postavbe in povelja kmetijstvo in rokodelstvo zadevajoče, tudi oznanila v teh rečeh bodo tukej razglasene.

Skerbno si želi vsakikrij Krajec poznati svojo deželo, se izznaniči z imenitnimi rojaki, ino zvedeti imenitne prigodke svojih sprednikov. Te želje zpolniti bo posebna skerb naša.

Za sklep bo nasledval žitni kup vsakiga tjezna v Ljubljani ino v Krajnu.

Iz tega zapopadka je lahko spoznati namen, cilj in konc teh novic, namreč poduk in napeljevanje kmetavcov in obrtnikov ali rokodelcov si svoj stan kolikor je moč zboljšati; ne pa dobičke z njim iskati, pa tudi ne samo krajinske učiti, ali krajnski jezik čistiti. V pomankani krajskih besedi si bomo enako

Rimcam, Nemcam, tudi Ceham, Rusam, Poljakam ptuje besede sposoditi. Zatorej bo njih kup prav nizek, pa tudi ne bode močote perjaznim pomagavcam truda obilno plačvati, ampak c. k. družba krajskih kmetavcov, ktera se je pogojenja teh novic lotila, in njih spečanje nase vzela, ima vse upanje do svojih čistih deležnikov, kterim poboljšanje stanu kmetavcov in obrtnikov na sercu leži, de ji bodo v vsm pripomogli, namenjen cilj doseči. Vsaka pomoč bo hvaležno vzeta, in po vrednosti z imenam pisarja natisnena.

Vsakterij poduk v čistenu jezika ali v drugi reči nas bode razveselil, in nam za znanjeje veljal, de se te novice prijaznih deležnikov razvesele.

Te novice pridejo vsako sredo na dveh četrnih listih v Ljubljani na svitlo. Plaćujejo se v pisarnici c. kr. kmetijske družbe v hiši 195 v Salendrovi ulici blizo Brega; za Ljubljano, in za tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, za celo leto z 2 fl., za pol leta z 1 fl.; prejemljejo se pa pri natiskovavcu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo za celo leto 2 fl. 30 kr., — za pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsm c. k. postah se znajo dobiti.

V Ljubljani, 5. Maliga Serpana 1843.

(Po „Jutru“).

MED. UNIV. 421
Dr. RADO SFILIGOJ

ki je vsled bolezni prekinil svoje poslovanje, je okrevaj in ordinira spet v Gorici, Via Mameli 8, I.